

**UN PRECEDENT IGUALADÍ DE L'ASSEGURANÇA
DE MALALTIA: PACTE COL·LECTIU DE
LA INDÚSTRIA DE LA PELL D'IGUALADA SIGNAT
EL 27 DE MAIG DE 1936**

per JOSEP BUSQUÉ I CORBELLÀ

1.- ENTORN POLÍTIC, SOCIAL I SINDICAL DEL PACTE SIGNAT.

Dels estudis socials que m'agrada profunditzar, m'ha cridat l'atenció un tema que pot tenir importància a l'hora d'escriure la història local, la petita o l'extensa, i a tal fi crec fer una aportació, diguem-ne concreta, a tenir en compte al seu dia per part dels historiadors.

Es tracta del Pacte col·lectiu de la indústria de la Pell d'Igualada del 27 de maig de 1936, quan estaven a punt de travessar, sense saber-ho, el llindar de la data —18/19 de juliol de 1936— que dividí Espanya de fet en dues parts i marcà també dues etapes ben diferenciades en la història d'aquest segle XX.

Aquesta data, d'antuvi, qualifica el PACTE col·lectiu esmentat com a l'últim signat abans de la guerra i en situació de llibertat sindical; no he trobat documentació de cap més pacte negociat en data posterior, de juny o juliol.

En segon lloc es pot considerar com el primer precedent de l'assegurança de malaltia, que més enllà, la seguretat social (cap a l'any quaranta-cinc) estengué arreu, però amb un sistema d'intervenció total.

Casualment, al mateix temps que es negociava el pacte, s'estava gestant a Espanya una situació difícil i caòtica per a tota la societat, fins a produir-se el punt crític en que s'enfrontaren amb violència inaudita totes les forces i estaments, i parlaren les armes a bastament durant llargs mesos.

És necessari situar el pacte col·lectiu en l'entorn polític, social i sindical en el qual es produí per tal de comprendre la seva aportació a la història social i econòmica com a solució concreta d'unes necessitats laborals.

1.1 - ENTORN POLÍTIC DEL PRIMER SEMESTRE DE 1936.

Per centrar el tema en les coordenades de temps i circumstàncies concurrents, caldria profunditzar tal vegada en la llarga i atrafegada temporada política anterior. Però això fóra un tema més propi d'un historiador que d'un comentarista d'aquest document d'interès especial, el PACTE, que es pretén posar en relleu per les seves connotacions en relació amb la lluita social local i encara més perquè probablement la solució assolida constitueix en si mateixa un precedent de la seguretat social, notable en primer lloc pel fet d'ésser igualadí i en segon lloc per l'orientació lògica i humana que se li donava, totalment distinta a la forma monstruosa que ha adoptat aquest servei social.

Fa alguns anys que tenim lliure accés als grans hispanistes estrangers que han estudiat amb una profusa bibliografia els precedents històrico-polítics d'Espanya i la mateixa contesa espanyola; estudis que, val a dir-ho, deixen malparades ambdues parts en lluita pel fet que va prevaler-hi l'intent absurd de destrucció física del contrincant, abans d'admetre l'assenyada discussió de les justes i mútues propostes de raó.

És ja a l'abast públic aquesta llarga bibliografia d'autors estrangers, i solament cito com a consultes immediates les obres de Raymond Carr (2) i d'Hugh Thomas (12), a les que remeto el lector, si ho creu precís.

Cal puntualitzar que el primer semestre de 1936 fou un període clau dels esdeveniments que es precipitaven per moments sobre Espanya. Un autor espanyol que ha tractat el tema amb autoritat indiscutible, Salvador de Madariaga (6), defineix l'esmentat semestre com una «tercera fase de la República i 1a defi-

nitiva pel fet d'haver-se comès errors polítics gravíssims. Per situar, doncs, la concatenació immediata de circumstàncies, em permeto un lleuger esquema d'esdeveniments, seguint de prop l'argumentació de Madariaga.

El 2 de gener de 1936 el President Alcalá Zamora, empès per les dificultats polítiques de governar, concedeix al cap de govern Portela la firma del decret de dissolució de les Corts, i els partits polítics es preparen per a la lluita electoral que comença.

El 10 de gener, republicans d'esquerra, socialistes i comunistes firmen el pacte del Front popular, on conflueixen també tots els grups i grupets dispersos de l'esquerra. Un gran conglomerat que es llança a la propaganda electoral sota el lema de l'amnistia i la política en favor del poble.

Paral·lelament, la dreta també es radicalitza en una posició unitària no menys nombrosa, de forma que queden polaritzades les forces polítiques; això no obstant, encara subsisteix un Centre, els radicals, que també intervindran en les eleccions.

El 16 de febrer els vots donen la victòria al Front popular i aquella data ha quedat a la història com a fita del gran triomf de l'esquerra i com a principi de la fi de la República.

Com és natural, ens interessa conèixer els resultats d'Igualada. Foren segons el «DIARI D'IGUALADA» (17-2) (4), els següents:

Front Popular: Igualada 3.728 vots; Districte 5.264 vots

Bloc de dretes: Igualada 3.167 vots; Districte 5.225 vots

Guanyà, exactament per 600 vots, el Front popular; havia votat el 71,73 per cent del cens electoral.

Tot seguit, com a tot Catalunya, es reinstaura l'Ajuntament d'esquerres (destituït pels successos del 6 d'octubre de 1934) i es produeix alguna agressió personal al carrer contra membres de la Comissió gestora municipal per part d'uns empleats municipals que es consideraven postergats arran d'aquells fets.

Madariaga analitza el triomf del Front popular i constata que, malgrat la manipulació que la majoria parlamentària d'esquerres féu dels resultats, realment havia triomfat l'esquerra *no marxista* amb 148 diputats, quan l'esquerra *marxista* solament n'obtenia 110, els quals sumats fan el total de 258 diputats del Front popular; contra 152 de la Dreta i 62 del Centre. És a dir que guanyava l'esquerra moderada, la burgesia republicana. Això no obstant, la facció extremistista del Front popular assolí la conducció del triomf vers les seves posicions revolucionàries i a Espanya es produí una escalada d'invasió de finques agrícoles (Andalusia i Extremadura), intervenció de propietats i fàbriques pels delegats sindicals i les reivindicacions socials de tota mena s'obriren pas per via violenta; fins a tal punt que Largo Caballero capitanejava obertament els preparatius de la dictadura del proletariat, animat per l'eslògan d'origen obscur que l'anomenava públicament el «Lenin espanyol».

Com a primera mesura, i en pagament del favor que el President Alcalá Zamora havia fet a les esquerres sense proposar-s'ho, amb el decret de dissolució de les Corts, facilitant-los un triomf electoral que normalment no podien esperar abans de molts mesos, la majoria de les Corts li aplicà l'article 81 de la Constitució, per haver dissolt la Cambra per segona vegada, i el destituï amb 238 vots en contra, 5 a favor i l'abstenció en bloc de les dretes. Això comportava l'elecció de nou President, amb la prèvia elecció general de compromissaris.

Dintre la mateixa tònica, el 26 d'abril se celebraren les eleccions de compromissaris, i a Igualada, com en general si fa no fa a tot Espanya, es repetí el triomf del Front popular: Esquerrers 3505 vots, Dretes 2897 vots. Aquesta vegada amb 608 vots d'avantatge per a les esquerreres en el nostre districte. («Diari», 27-4). El 10 de maig Azafía és elegit President de la República pels 911 electors reunits, o sigui tots els diputats i els compromissaris circumstancials.

Paral·lelament, a Catalunya també havia retornat el govern de la Generalitat, ja que l'amnistia havia alliberat tots els presos per causa del 6 d'octubre i s'havia restablert la vigència de l'Estatut. Concretament al 26 de maig, segons el «Diari» (26-5), es constitueix nou govern, data interessant pel que més enllà veurem.

En aquest marc, doncs, de l'efervescència política d'aquells mesos s'establien contactes entre els delegats sindicals i la patronal del ram de la Pell, malgrat que a la premsa local no transcendeix cap d'aquestes propostes prèvies, que se suposen imprescindibles en la realitat.

1.2 - AMBIENT SOCIAL

Coincideixen molts autors a constatar que aleshores Catalunya era un oasi de pau en comparació amb la conflictivitat de tota mena que hi havia a la resta del territori de la República. El govern de la Generalitat tenia a les seves mans l'ordre públic i aconseguí, en gran part, de preservar de la maltempada social general el territori autònom.

Hem de tenir en compte que en aquella època els conflictes socials no despertaven l'interès dels governs, si no era per evitar que derivessin vers l'alteració de l'ordre públic. L'absoluta consideració de dret privat de les relacions laborals, feia que no apareguessin gaire sovint a la premsa del país, en la qual, entre comentaris neutres o entusiastes, segons els protagonistes, sobre esdeveniments de cultura, espectacles, esports o notes de societat, es podien llegir simples gasetilles sobre amenaces de vaga, vagues declarades o alguna activitat sindical: si es promovien aldarulls públics, els comentaris solien ser més extensos.

El «Diari» també dona notícies d'esdeveniments d'aquest caràcter, però, com qui diu, amb el mateix accent que anuncia espectacles, actes culturals, esports o notes de societat. No és una crítica de poc zel periodístic, solament és una significació indirecta de l'escàs interès que les relacions laborals reclamaven del públic.

Durant aquell primer semestre de 1936 les referències que es troben a la premsa local sobre conflictes socials són més aviat escardides i és cert que es transcriuen despatxos d'agències sobre conflictes de tot arreu, els quals gairebé sempre són en relació amb l'ordre públic o la seva alteració, sense fer crítica de l'esdeveniment ni dels motius o causes socials desencadenants, justes o injustes.

El «Diari» transcriu des del 23 de maig i durant una colla de dies, una sèrie que titula «Textos parlamentaris», perquè és la còpia del diari de sessions de les Corts, amb un seguit de «sucsesos»: crims, incendis, assalts, vagues i violències que l'oposició denunciava; i esmenta que, en el debat parlamentari sobre l'ordre públic s'havia dit que cada vegada «els conflictes socials es multipliquen i es contagien a Catalunya» («Diari» 17-6). Paraules que confirmen en certa manera la relativa calma que surava en l'ambient social català, a pesar de l'indiscutible pe-

rill de subversió total que es congriava a Espanya.

El «Diari» (5-5 i 8-5) dóna notícies d'una vaga de braços caiguts a la fàbrica de teixits Baliu i de moltes gestions que es fan per resoldre el conflicte.

El dia 2 del mateix maig els mosaistes presenten bases noves, reclamant la contestació dels patrons abans del dia 4; és a dir per l'endemà passat. El ram del guix i ciment (23-5) fa 48 hores de vaga, per solidaritat amb la vaga de la gran fàbrica de Montcada. Els fusters i ebenistes també presenten noves bases, segons es diu el 23 de maig, i el 27 fan vaga. Finalment, els obrers de calç, guix i ciment presenten noves bases, segons es diu el 15 de juny, compreses en 30 punts, un dels quals demana 44 hores setmanals.

I deixo expressament per comentar en l'apartat corresponent totes les notes referents a la indústria de la Pell, ja que és l'objectiu d'aquest estudi, i convé seguir la gestació dia a dia del pacte signat el 27 de maig.

Resumint l'ambient social, es nota que la lluita social no transcendia com a notícia general en la vida igualadina i solament la vivien els interessats que es trobaven en una o altra banda, obrers o patrons, davant la indiferència quasi olímpica, de qualsevol ciutadà, família o estament aliens al ram. Era la tònica del temps inhibir-se de tota interferència en les relacions laborals mentre aquestes no causessin molèstia a la societat o violència al carrer. Es trobava natural que cada part es parapetés a la seva posició i que qualsevol simple proposta del contrari fos presa com a declaració d'hostilitats, de forma que cada vegada es polaritzava més la qüestió social i es distanciaven els punts de vista per entendre's, en lloc d'allò que, en bona lògica, hauria convingut: atansar els parers respectius per fer-los assimilables en un acord.

De febrer a juliol s'havien produït 113 vagues generals i 228 vagues parcials, segons dades recollides per la O.I.T. No fou estrany que, finalment, a tot l'àmbit de l'Estat la lluita social i la discussió política, desemboqués per desgràcia en una oberta lluita total i incivil, en la que s'intentà destruir el contrari per imposar la pròpia raó per la força. Això però, no és tema del present estudi.

1.3 - SITUACIÓ DE LA LEGISLACIÓ LABORAL.

No és necessari recular als orígens històrics de la lluita social en general ni en concret en l'àmbit local per a situar degudament les possibilitats legals per a plantejar reivindicacions obreres, vista la curta relació de disposicions que en aquella època regien en la matèria.

És cert que en la tongada dels primers governs de la República, la fase primera d'esquerra, Largo Caballero havia aconseguit promulgar un seguit de lleis que procuraven cremar etapes en la legislació social espanyola. Cal advertir que Espanya, membre antic de la OIT, encara que no en fou membre fundador, havia ratificat des de 1919 fins al 14 d'abril de 1931, 15 Convenis internacionals de la trentena que la OIT havia aprovat i publicat fins aleshores. La República, d'una bursada el 8 d'abril de 1932, en ratificà 10 més; i fins el juny de 1936 en foren ratificats 4 més, quan la OIT per aquelles dates ja n'havia aprovat en total uns 60. Són dades que extrec d'un treball propi, del qual no dono referència perquè no ha estat publicat: «Recopilació dels Convenis internacionals de la OIT i legislació d'Espanya corresponent als Convenis ratificats».

Es demostrava el desig de posar-se més al corrent davant l'Organització In-

ternacional de Treball. Ara bé, en concret, la legislació subsegüent a aquestes ratificacions es podia resumir amb realitzacions escasses, encara que fossin importants:

- Jornada màxima legal de la dependència mercantil (Llei 4-7-18).
- Jornada màxima legal amb caràcter general (Llei de 1919).
- Descans nocturn de la dona treballadora (D.-L. 15-8-27).
- Retir obrer obligatori (Llei de 1919 i Reglament de 1921).

De la falta d'aplicació en els 10 anys primers de vigència del Retir obrer obligatori pot donar-ne idea el nombrós nucli del cens obrer que a l'any 1921 a Igualada havia d'ésser afiliat per les empreses, i es trobaren a les dècades 40 i 60, en complir els 65 anys, que llurs noms no figuraven enlloc i quedaren exclosos del subsidi de vellesa. És simptomàtic que la majoria havien estat obrers i obreres de fabricants que giraven a nom personal i no declaraven més que un nombre determinat de treballadors que no superés el nombre límit que determinava un grau més elevat de la Contribució. En canvi, havia complert d'una manera exemplar la immensa majoria de patrons petits i artesans amb un o dos mossos, segons es comprova en el registre original d'afiliació que custodiava «la Caixa» com entitat gestora delegada del Retir Obrer.

A partir de 1926, es va dictar un Codi de Treball, en el qual s'introduïen els Comitès paritaris, les reglamentacions de treball, la fixació de salaris mínims i la conciliació de conflictes laborals. El Codi de Treball només va resultar un assaig de règim corporatiu que, pel fet que fou establert a cop de decret per la dictadura, entre altres motius, no assolí gaire acceptació per part dels sindicats, la major part dels quals estaven fora de la llei i la resta no es podia moure amb la suficient llibertat.

Amb l'adveniment de la República, immediatament s'aprovaren lleis sobre:

- Maternitat (Reglament 25-5-31).
- Jornada màxima legal (Llei 9-9-31).
- Llei de Contractes de Treball (21-11-31).
- Llei de Jurats mixtos (27-11-31) (substituïa la de Comitès paritaris, amb la Llei d'associacions professionals (8-4-32)).
- Accidents de treball a la indústria (Reglament de 31-1-33).
- Col·locació de treballadors estrangers (D. de 29-8-35 i O. de 4-12).
- Assegurança obligatòria de malalties professionals (Llei 13-7-36).

Aquesta última llei romangué inaplicable durant anys, per falta de reglament i pel fet d'haver coincidit amb la data de l'assassinat del cap de l'oposició Calvo Sotelo, fulminant immediat de la guerra.

Cal notar que l'assegurança contra accidents de treball ja existia des de 1900, i fou millorada el 1922, però era de caràcter voluntari i és clar, s'eternitzava l'aplicació d'aquest dret de l'obrer. El conveni internacional núm. 17, de 1925, sobre indemnització per accidents de treballs en la indústria havia estat ratificat per Espanya el 24-5-28.

Aquestes i altres disposicions sobre matèries relacionades amb les recomanacions dels Convenis de l'OIT ratificats formaren un conjunt apreciable de lleis socials, moltes de les quals restaren vigents en els mateixos termes ben entrats els «40 anys». S'anava perfilant la tendència a l'assegurança social completa; fins i tot el 28-5-36 la «Gaceta» publicà un «projecte d'unificació d'assegurances socials», text que no he pogut consultar, però que de totes maneres naufragà

abans de dos mesos, com tantes coses a Espanya per aquelles dates.

Es pot repassar el resum històric de les diverses etapes de la legislació sobre dret laboral seguides a Espanya que féu l'OIT (10) en l'informe que elaborà i publicà l'any 1969 sobre «La situación laboral i sindical en España», seguint les recomanacions del seu Comitè de llibertat sindical, per esbrinar les llibertats associatives de les forces sindicals i les organitzacions patronals a Espanya, vistes les denúncies de tot arreu que rebia l'OIT.

Es perceben projectes en estudi d'aquells dies amb la notícia («DIARI», 17-3) que s'havia celebrat a Vilafranca una reunió intercomarcal de representants de la classe mèdica sota la presidència del Dr. Corachan, com a president del Sindicat de Metges, en la qual Vilafranca, Vilanova i la Geltrú i Igualada tractaren qüestions prèvies sobre un possible establiment de l'assegurança social contra les malalties. S'establí com a condició *sine qua non* l'elecció lliure de metge, si s'implantava l'assistència mèdico-farmacèutica o millor encara si s'establia una indemnització o subsidi. Es tenia la convicció que les dificultats que passaven els obrers malalts provenien del fet de quedar sense salari o no cobrar cap subsidi, cosa que els portava a una situació precària de necessitat, fins al punt que no podien pagar el servei facultatiu que els havia d'atendre. Per altra part, aquest servei facultatiu estava a l'abast i ben complet, en aquestes i altres comarques, mitjançant el pagament d'iguales familiars o quotes de soci d'alguna mutualitat. D'aquesta manera es preservaria la llibertat i autonomia professional dels facultatius. El suport econòmic de l'assegurança hauria de ser administrada per part patronal pels sistemes de mutualisme, com era corrent i eficaç a tot Catalunya.

1.4 - PARTS INTERESSADES I GESTACIÓ DEL PACTE COL·LECTIU.

És evident que s'havien d'haver produït contactes entre els dos sindicats locals del ram per a arribar a la proposta unitària de les bases que es va presentar. Per altra banda, és inútil tota especulació sobre tals converses prèvies, donada l'absoluta manca de notícies a la premsa local.

Tampoc no consta enlloc l'equilibri de forces entre ambdues centrals, encara que per indicis posteriors, hom diria que s'anivellaven bastant, o almenys, encara que no existís la paritat, hi havia propensió a actuar de conjunt per a assolir un millor benefici mutu. De fet es reconeix implícitament la paritat de forces, ja que la comissió negociadora destaca un representant de cada sindicat.

Sigui com sigui, el col·lectiu que podia afectar el pacte, era format, en aquell temps per 944 obrers, incloses 12 dones, les quals solien ser dependents de despatx, ja que sobren dits a una mà per comptar els llocs de treball ocupats per dones que hi havia a la indústria.

La crisi que s'anava accentuant aquells mesos ja costava a alguns obrers del ram el sacrifici de treballar mitja setmana. «Repartir-se la feina» en algunes fàbriques era una clara i autèntica forma de solidaritat entre els obrers, reivindicada abans i respectada per les empreses, malgrat l'expeditiva forma d'acomiadament d'obrers en aquella època. Cal recalcar aquesta actitud de solidaritat, donat que és una mostra notable de seny social d'aquells obrers tan injustament tractats en moltes històries.

Aquesta és certament la primera reflexió que recomanaria que fessin els líders obrers actuals, els quals solament enfoquen els remeis de la crisi com a cosa

de responsabilitat del govern i de l'empresa, i encara esmercen la seva activitat a crear dificultats a l'empresa i reneguen de l'atur al que s'aboquen ells mateixos amb pretensions extemporànies per tal de complicar i carregar l'economia del país. Tot menys donar un detall de la solidaritat obrera que invoquen a boca plena, però no practiquen, com seria, per exemple, fer allò que practicaven els obrers d'aquells temps: repartir el poc treball entre tots. Se'n podrà parlar més endavant.

Per la part patronal hi havia l'Associació patronal de blanquers que funcionava a recer del Centre gremial, institució igualadina d'una singular eficàcia i historial. Generalment es dona com a dada que el nombre de fàbriques del ram, en aquells dies, era d'unes 200. Comptades nominalment en les relacions fefaents que he pogut consultar entre els documents d'estudi de la ponència d'indústria de la Pell (documentació no publicada) del «I Consejo Económico Sindical de la comarca de Igualada» (3) resulta que no passen de 157 el juliol de 1936. L'aproximació a 200, o més i tot, com a nombre donat, fou feta posteriorment encara que fos inexacta, per motius que intentaven afavorir la indústria igualadina a les altes esferes centralistes a partir de 1939, i que més enllà detallaré. Per altra banda, l'igualadí Dr. Joan Mercader (7) ens dona en la seva obra «La ciutat d'Igualada», una sèrie de dades sobre el nombre de fabricants, adoberies i obrers del ram que situen la qüestió en relació amb els censos de població en diverses èpoques de la història igualadina.

Comptant, doncs, que tot el miler d'obers, arrodonit a falta d'uns 50, no devien militar ni molt menys en algun dels dos sindicats d'aquell temps, cal admetre que eren representats de fet per ambdues centrals sindicals davant de la patronal. En el comentari de l'articulat del pacte, ho podrem comprovar. Això no obstant hi havia un bon conjunt d'obers no sindicats o independents que secundaven, almenys passivament, les iniciatives sindicals.

No deixa d'ésser curiós que el «Diari» d'aquells mesos fa comentaris breus però sovintejats sobre gestions per a constituir a Igualada una secció de UTCC-Unió de Treballadors Cristians de Catalunya-. Esmenta que es constitueix una secció local (9-5) i dona detalls d'una Caixa contra l'atur que projecta muntar a Catalunya. Però la guerra immediata i successius esdeveniments fa que l'organització sigui víctima propiciatòria d'uns i altres, per una d'aquelles incongruències que es donen a la història, sense esmena possible. Sigui aquesta una justa memòria d'aquells esforços obrers que volien reclamar els seus drets, i de fet actuaven per obtenir-los, però sempre per mitjans concordants amb les creences cristianes que professaven.

Trobem, doncs, que en la pràctica, la reivindicació social era activada per les dues centrals sindicals que actuaven aleshores i que, val a dir, a partir de febrer de 1936 anaven obtenint «vara alta» en aquells afers.

La UGT estava ben organitzada a tot arreu, ja que havia actuat oficialment durant la dictadura de Primo de Rivera, i formava part dels Comitès paritaris; de manera que, a l'empara del Partit Socialista que estava al govern en començar la República, multiplicava els seus afiliats en molts punts d'Espanya, Madrid i País basc sobretot.

La CNT, lluitant sempre contra l'Estat i tota mena d'autoritat per mor dels principis àcrates que dominaven en els seus dirigents —i no és moment per detallar més qüestions sobre la històrica Confederació, ja que el que fou Cronista

d'Igualada Antoni Carner (1) té un meritori treball sobre el tema i és útil consultarlo— es trobava un xic debilitada a causa de la clandestinitat a què l'havia sumit l'esmentada dictadura; però en advenir la República, procurà adquirir noves posicions en els seus feus històrics, com eren Catalunya, Andalusia i Saragossa, principalment. En aquesta població precisament fou on se celebrà el Congrés confederal, obert aquell primer de maig de 1936, amb 750 congressistes. El «Diari» (11-5) només dóna la notícia que a Barcelona tornen els trens de Saragossa amb els congressistes que hi havien anat. Coincideix amb el que narra, amb tot detall, un delegat d'Igualada que hi assistí, el qual, per boca o «ploma» de Baltasar Porcel (11), conta l'entusiasme i el càlid ambient que respiraren tot el Congrés, amb el Teatro Iris Park de gom a gom. Reberen consignes de l'òptica del comunisme llibertari i la moral anarquista que es pretenia implantar en el nou estat social, en més de 700 dictàmens llegits i debatuts en el Congrés, a la clausura del qual acudiren 300 mil cenetistes (dada donada per l'organització).

Sigui com sigui es notà arreu els ànims que portaven del Congrés i fins i tot Josep Mª Gich, habitual comentarista del «Diari» (13-5) comenta la pluja de bases de treball que es presenten a tot arreu. Per a la negociació, la CNT fidel als seus principis, rebutja la intervenció de les autoritats, i allà on té poder hegemònic davant de la representació patronal, no hi ha altres negociadors que els seus delegats, recolzats sempre en els acords de l'assemblea en cada qüestió. Com que aquest poder absolut de la CNT es donava en pocs llocs, s'havien d'emmotllar a la negociació conjunta amb l'altra força sindical, la UGT, i fins i tot amb altres grups independents si s'esqueia, i la comissió negociadora era presidida per un delegat de la conselleria de Treball de la Generalitat, tal com establia la llei.

I aquí comença la marxa contra rellotge del pacte fins a la firma. El «Diari» (13-5) diu que els obrers blanquers presenten noves bases de treball; s'entén que és una proposta acordada de les dues sindicals i algunes de les peticions són: 44 hores setmanals, assegurança o subsidi de malaltia, delegat (sindical) de fàbrica en les de 6 o més obrers, i salari de 11 ptes. I volen la contesta per divendres, és a dir l'endemà passat, ja que el dia 13 era dimecres. No reberen aquesta contestació el divendres ni en dies successius.

Al «Diari» no hi ha cap més notícia de les bases ni de la contesta fins que el dia 23 informa que els obrers anuncien directament la vaga per al dia 28, dijous següent, si la patronal no atén les seves peticions. Naturalment, hom es figura l'activitat al si de la patronal per a estudiar la contraoferta o la contestació en veure's amb l'ultimàtum al damunt.

Com he dit, el dia 26 es constituïa nou Consell de govern de la Generalitat, amb la conselleria de Treball ocupada per Martí Barrera. No he pogut comprovar si es produïren canvis de personal directiu al departament però no crec ni fóra lògic pensar que el mateix dia 26 ja actués el nou personal, com en el cas d'Igualada on estaven reunits aquell dia patrons i obrers al saló de sessions de l'ajuntament, de les 6 de la tarda fins a les 4 de la matinada, sota la presidència del Cap de la secció de Conflictes de treball Sr. Simó Llauneta, com a Delegat del Conseller. Cal suposar, doncs, que era el mateix que ocupava el càrrec fins aleshores almenys. Les negociacions s'allarguen, com veiem, més del compte i l'última qüestió per discutir era que els patrons volien que hi hagués una pesseta (1 pta.) de diferència en el salari entre Igualada i Barcelona —en menys, és clar—

i els obrers, que només fos de cinquanta cèntims (0'50 pta.). Arribats a aquest punt —i a les 4 de la matinada, cal tenir-ho en compte— degueren resoldre que ho partien i aixecaren la sessió. S'acordà que els delegats consultarien les respectives assemblees amb urgència i que amb la contesta definitiva, tornarien a reunir-se els de la comissió el «mateix» dia 27 —que ja clarejava—, per a resoldre definitivament i firmar.

En efecte s'obté l'acord en la nova sessió i el «Diari» de 27-5 ja publica el pacte signat. El dia 28 ja no començaria la vaga.

1.5 - NOVA COMISSIÓ PER A APROVAR L'ESTATUT DEL SUBSIDI DE MALALTIA.

En el capítol següent podrem comprovar que en el pacte s'acordà establir el Subsidi de malaltia, una de les principals peticions, i això comporta nomenar una comissió més àmplia, i possiblement amb algun element assessor que ha restat en l'anonimat, per a redactar l'Estatut o reglament i firmar-lo, a fi de posar-lo en pràctica com més aviat millor.

De moment passen dies sense notícies sobre el particular. Entretant es produeix un incident, aliè al pacte local, però amb una possible repercussió imprevista. El «Diari» (9-6) diu que el sindicat de la indústria de la Pell —UGT de Barcelona— presenta Bases noves al Jurat mixt i a causa de l'àmbit territorial previst a la llei (afectava a tot Catalunya) pretén reformar les bases firmades a Igualada el 27 de maig anterior. Els patrons d'Igualada, requerits com se suposa a Barcelona per negociar, proposen que les bases que han firmat a Igualada siguin acceptades a tot Catalunya i que si a Barcelona volen ésser diferents, que en negociïn unes altres. No hi ha més notícies sobre l'afer i és correcte creure que Igualada fou descartada, ja que havia arribat a un acord i la indústria igualadina de la Pell tenia prou entitat per a no veure's involucrada en noves discussions promogudes per sindicats locals de la pell, de menor importància.

No consten detalls enlloc de les gestions derivades del pacte signat ni de la nova comissió durant el mes de juny, fins que al «Diari» (27-6), al cap del mes just de la data de la firma, apareix la notícia sensacional que els obrers blaquers anuncien la vaga per al dilluns següent (el dia 30-6). El col·laborador del «Diari» Josep Mª Gich dona detalls de la llei d'associacions professionals, l'article 21 de la qual estableix que poden declarar la vaga les Juntes generals i anota que aquí fou rebutjada la vaga en votació secreta, però que després resultà aprovada en un míting a mà alçada i per aclamació. Com es veu, certs procediments són estereotipats fa una tirallonga d'anys...

El cas és que la comissió especial del reglament que faltava aprovar es reuneix i estudia la paraula final, a corre-cuita. Però entretant arriba el dia 30, dilluns, i es compleix el primer dia de vaga. El ram queda tancat, amb la conseqüent activitat, que no sol ésser pacífica, dels piquets de vaga.

El dia 1 de juliol és el segon dia de vaga i transcorre més o menys igual, però el dia 2, tercer dia, ja es produeixen avalots al passeig Verdaguer, concretament davant dels molins d'escorça, quan un xòfer de camió, arribat de qui sap on sense notícia de la vaga, vol descarregar l'escorça i tornar-se'n a casa. Fou en va, i com sigui que ell començava a posar per obra la seva pretensió, un grup li ho impedí, l'agrediren i en resultà ferit, per sort lleument.

Mentrestant, a la casa consistorial estaven reunits els components de la comissió, sota la presidència del delegat del Conseller de treball, aquesta vegada el Sr. Josep Salvat; cosa que confirma que hi havia hagut canvis en els alts càrrecs del departament. La reunió es perllongà també, nit enllà, cosa que dóna lloc que el «Diari», en tancar l'edició del dia 2, no pot publicar cap més notícia que la impressió d'acord era bona. De fet, es signà aquella nit el reglament del subsidi de malaltia amb la data del dia 2 i l'endemà es desconvocà la vaga i el «Diari» publicava el text.

La premsa de Barcelona publicava que «el Conseller de Treball digué —als periodistes— que a Igualada s'ha arranjat el conflicte dels pellaïres (sic)». Paraula que a Igualada sempre ens ha causat cert regust estrany, i per la qual coixem que és forastera la persona que l'aplica per anomenar els blanquers.

2.- PACTE COL·LECTIU DE 27 DE MAIG DE 1936.

Fou motiu de satisfacció per als obrers veure com les principals peticions del pacte foren assolides, o sigui que foren concedides, és clar, per la patronal del ram que, al redós del Centre gremial o Lliga Econòmica, havia pres la mida exacta i realista de la actuació que convenia, sens dubte incloent-hi una bona dosi de sacrifici econòmic com moltes altres vegades.

Estudiem doncs el contingut del pacte firmat el dia 27 de maig de 1936, que fou l'últim negociat en plena llibertat sindical —si és que ha existit alguna vegada plenament— abans de la guerra.

2.1 - TEXT I FIRMANTS DEL PACTE

Transcriuré el text, article per article, i després de cada article anotaré les observacions que em semblin adients o interessants de ressaltar en les coordenades d'aquelles dates i l'entorn socio-polític que hem comentat fins ara.

«Pacte col·lectiu regulador del treball de la indústria del ram de la Pell d'Igualada, acordat entre l'Associació patronal de blanquers, el Sindicat únic del ram de la Pell i el Sindicat de la indústria de la Pell».

Encapçalament que assenyala adequadament les parts que adopten l'acord i signen el pacte: la representació patronal del Ram i els representants dels Sindicats —CNT i UGT— que assumeixen la representació.

«Article 1.- L'Associació patronal de blanquers reconeix com entitats legalment constituïdes per a la defensa dels interessos dels treballadors del ram de la Pell, el Sindicat de la indústria de la Pell i el Sindicat únic del ram de la Pell».

És interessant la declaració explícita del reconeixement per part patronal de la capacitat legal per a pactar de les entitats sindicals presents per tal d'evitar disconformitats que poguessin sorgir amb motiu de la representació total dels obrers atribuïda als dos sindicats locals de la Pell existents: el de la UGT i el

de la CNT.

«Article 2.- En espera de la constitució a Igualada de borsa de col·locació obrera, tal com marca la llei, els patrons del ram de la Pell, si necessiten personal, es comprometen a no llogar cap obrer que no sigui de l'ofici».

Com que el Conveni Internacional núm. 2 sobre col·locació obrera, de 1919, havia estat ratificat per Espanya el 13-7-1922, i tanmateix encara no existia disposició legal que definís ni ordenés el funcionament de la borsa de treball en general, es preveia una condició especial per a evitar que entressin al ram nous elements. Això es feia per a evitar que es pogués especular pagant-los un salari més baix, i que, de fet, vinguessin a incrementar el cens obrer del ram, afectat ja per un atur parcial, puix que l'ocupació total no era possible en algunes fàbriques en les circumstàncies econòmiques en què es movia el ram. Calia satisfer primer la demanda de treball de tot obrer que ja fos de l'ofici; mentre que la llei no obligués a donar altres preferències de caire general.

«Article 3.- En cas de crisi, el patró no podrà acomiadar cap obrer i repartirà la feina entre tots ells de forma equitativa, per categories i especialitats.

Queden exclosos del repartiment de treball, els encarregats. Aquests però no podran fer altra feina que la pròpia de llur càrrec».

Es confirma la norma de «repartir la feina» que ja regeix en el ram com a primera mesura en cas de crisi, per a fer possible que tots cobrin almenys una part del salari, abans de llançar a l'atur absolut un percentatge, petit o gran, d'obers del ram i deixar-los sense cap ingrés. Aquí la patronal renuncia a les moltes facilitats per a acomiadar, encara que siguin poc o molt justificades per la crisi, i els obrers donen una mostra de solidaritat admirable, que em penso que seria impossible de posar en pràctica en la societat obrera actual, que s'omple la boca reclamant solidaritat però no és capaç de donar un pas per demostrar-la. ¿Què se'n pot dir de l'autèntic esperit de classe que donaven els obrers de l'època, no obstant i ésser aclaparadorament escàs el salari total que percebien per subvenir a les necessitats de llurs famílies? Avui dia, tots tenim, en general, més ben cobertes les necessitats, en comparació d'aquells obrers i a ningú no se li ha acudit ni tan sols proposar una cosa semblant. Molt al contrari, hi ha hagut fàbrica on, després de passar a l'atur una bona porció de la plantilla, els altres s'han quedat fent hores extres.

No resisteixo la temptació de copiar uns paràgrafs del comentari sense firma que, casualment (?) inserta el «Diari» (27-5) precisament a continuació del text del pacte signat. El comentari inclou al meu entendre una intenció velada de recomanar moderació per tal de no jugar-se un benestar segur, encara que modest, amb la dèria d'obtenir el tot, impossible d'assolir en un futur incert com es presentava, i sobretot, insisteix en la necessitat d'oferir solidaritat pràctica envers els que patien l'atur i les privacions, molt més greus aleshores per falta d'assegurança social. Sota el títol de «Cal tenir seny», diu entre altres considera-

cions: «Veritablement fa pena llegir a la premsa els nombrosos conflictes obrers que, l'un darrera l'altre, agobien (sic) els consellers i ministres impossibilitant cercar la fórmula de donar treball als milers i milers dels que, mancats d'ell, pateixen fam i viuen en la major de les angoixes. Creiem que *abans de demanar millores els obrers que treballen, caldria no deixar morir de fam els que estan mancats de treball*». El subratllat és meu.

«Article 4.- Si per causes insuperables el patró hagués de paralitzar temporalment la indústria, en reprendre el treball donarà preferència d'entrada als obrers que abans ocupava. Si aquests, en la seva totalitat o en part ja treballessin, el patró podrà lliurement escollir el personal, sempre que aquest sigui de l'ofici».

Es preveu que també és possible haver de tancar indústries per dificultats «insuperables» (remarquem la intenció de la paraula). En aquest desgraciat cas de plegar l'empresa, han de plegar els obrers, però se'ls reserva el dret del lloc de treball, si la situació millora i el patró «reprèn l'activitat». Seria un cas impensable, amb la mentalitat actual d'empresaris i obrers, plantejar aquesta possibilitat avui. Ara, sense dificultats *insuperables* es resol tot carregant-ho a la societat sense necessitat de buscar excuses de cap matís. Mentrestant l'atur s'acumula sobre l'economia, com un llast que l'empeny cap a un naufragi total...

Article 5.- Al ram de la Pell es complirà estrictament la jornada legal de vuit hores».

La jornada de vuit hores fou aconseguida pels blanquers d'Igualada l'any 1916, com a resultat d'una vaga, abans de ser decretada per llei general a Espanya. Es confirma doncs la jornada màxima legal establerta.

«Article 6.- Quan es treballi més de vuit hores, les que excedeixin seran considerades com extraordinàries i es pagaran amb l'augment d'un 50 per cent. Les que hom treballi en diumenge o en hores de nit seran pagades amb l'augment del cent per cent».

El règim d'hores extraordinàries a Igualada sempre s'havia fet amb avantatge sobre la resta de llocs o pobles. En molts llocs es feia distinció d'un tant per cent més reduït les dues primeres hores, com disposa la mateixa llei de Contractes de treball. A Igualada sempre ha estat el cinquanta per cent des de la primera hora i el cent per cent quan són hores nocturnes o festives.

«Article 7.- Les hores perdudes només es podran recuperar, cobrant-les amb l'augment d'un 50 per cent».

Aquí es preveia els casos en què, per millora de circumstàncies econòmiques, era possible recuperar algunes hores perdudes a causa d'haver-se repartit la feina anteriorment. Naturalment no es podien utilitzar hores nocturnes o de

festa, cobrant-ne el percentatge corresponent, per rescabalar-se de la reducció involuntària d'hores de treball a causa de crisi.

«Article 8.- D'acord amb allò previst a la llei de Contractes de treball, els obrers gaudiran cada any de set dies de vacances ininterrompudes i retribuïdes. Patrons i obrers es posaran d'acord per determinar el mes en què s'hauran de fer, el qual d'ésser possible serà el mes d'agost en la setmana de la festa major local».

Es confirma el que disposa la llei, que concedeix set dies de vacances retribuïdes. Es fa la recomanació de concedir les vacances amb preferència a la segona quinzena del mes d'agost, per tal de coincidir amb la festa major i així poder-se reunir la família en la festa, si altres familiars també són treballadors. Cal recordar que aleshores no es pagaven festes ni diumenges i els dies de vacances donaven ocasió de gaudir tota la família junta de les diversions pròpies de la festa major, i això influïa en el seu lluïment ciutadà.

És un costum que s'anà respectant a Igualada, fins i tot quan ja es cobrava el diumenge i altres festes abonables que, en aquest cas, allargaven en la pràctica els dies de vacances que els diferents rams tenien. Però vingué el temps de mil·lòria econòmica i la invasió del «sis-cents»; aleshores, el costum que havia donat esplendor a la Festa Major, fou un motiu i una temptació major per a aprofitar el període de vacances i festes sumades per tal de fugir de la ciutat i llançar-se amb el «sis-cents» a la conquesta de les carreteres de Catalunya i de més enllà i estrenar les estades als indrets turístics que anaven agafant fama; i amb això decaigué la Festa Major local per absència dels que abans la gaudien.

S'anava respectant el costum mentrestant, fins que a la dècada dels 70, es traslladaren les vacances dels principals rams al mes de juliol, per pressions econòmiques al·legades per un notable grup d'empresaris que aconseguiren arrossegar tots els rams cap a les vacances al juliol, malgrat la protesta dels obrers. Posteriorment, els rams han anat cedint en part i han anat decantant el començament de vacances cap a la segona quinzena de juliol i primera setmana d'agost, rectificant bastant el canvi brusc que s'havia produït.

«Article 9.- No es podrà acomiadar cap obrer si no és per les causes que determina la llei de Contractes de treball».

L'acomiadament d'obers continuava essent fàcil, i més que fàcil, era gratuït per a l'empresa però la llei de Contractes de treball de 21-11-1931 ja havia restringit els casos concrets en què es considerava justificat l'acomiadament. En el pacte es referma aquesta restricció legal, a fi de salvaguardar més el lloc de treball de l'obrer que ja el tenia com a efectiu.

«Article 10.- Si l'obrer fos empresonat per qüestions polítiques o socials, el patró li reservarà el lloc que ocupava abans del seu empresonament».

És una disposició a tenir en compte en aquelles circumstàncies de conflicti-

vitat política i social. Encara que l'obrer empresonat es quedava sense salari, li restava almenys la reserva de la plaça a l'empresa, en les mateixes condicions, quan fos lliure.

«Article 11.- Al moment de la firma del present pacte es constituirà una Comissió mixta que estudiarà la confecció d'uns estatuts que regulin, al ram de la Pell d'Igualada, l'assegurança contra malalties».

L'article 11 és la clau de les reivindicacions aconseguides pels obrers, malgrat aquest redactat que remet la solució a una nova comissió que l'estudiarà i l'aprovarà. El subsidi de malaltia concedit requereix un comentari més extens que es fa a l'apartat següent, i pel que fa a l'articulat de l'estatut, en un capítol especial.

«Article 12.- No podran ser empleats en treballs de peó, els menors de 16 anys».

És una norma per tal que les empreses no es luressin del treball de menors i no minvessin els llocs de treball per als obrers adults.

«Article 13.- En cas d'accident de treball, l'obrer percebrà el sou íntegre».

La indemnització de l'accident de treball, segons la llei, era del setanta-cinc per cent del salari. Els obrers del ram de la Pell d'Igualada tenien l'avantatge important del restant vint-i-cinc per cent que completava el salari. Això comportava que els patrons havien de subscriure la pòlissa d'assegurança legal, que els cobria el setanta-cinc per cent de salari i l'assistència facultativa de l'accidentat. A més, tenien una pòlissa lliure, encara que obligatòria per a cobrir aquesta obligació del pacte, per a assegurar el restant vint-i-cinc per cent. Sinó l'havien de pagar directament en cas d'haver-hi un accident entre el seu personal.

«Article 14.- Resta anul·lat el treball a preu fet».

Disposició taxativa, ja que la lluita contra el preu fet era una constant sindical en tota professió quan s'havia aconseguit el salari determinat per dia o jornal. El preu fet perjudicava a la llarga els obrers del ram, per la competència que tendia a establir entre la professió a causa de treballs excessius estimulats per ganàncies immediates a base de treballs accelerats. No cal dir que en definitiva, se'n ressentia la salut de l'obrer adelerat pel preu fet. Havia estat clàssic a l'ofici el preu fet d'algunes feines a les quals es dedicaven especialistes experimentats que es contractaven en solitari fins i tot en fàbriques que tenien obrers oficials i per tant, eren capaços de fer aquelles feines a jornal normal. Eren coneguts arreu els descarnadors a mà a preu fet i els que pelaven adobs també a preu fet.

«Article 15.- No podrà utilitzar-se bisulfít de sosa al moment d'adobar o reforçar l'adob».

Es declarava la prohibició d'un producte químic que positivament resultava perjudicial per la salut, en una època en la qual no existia la consideració legal de malalties professionals, malgrat que Espanya ja havia ratificat el 18-4-1932 el Conveni internacional núm. 18, de 1925, sobre malalties professionals, però no havia legislat res encara. La rutina portava a utilitzar productes químics, nous en el procés d'adoberia, amb la mateixa despreocupació amb què s'emprava l'es-corça, per exemple, i no es parava esment del perill que comportava l'ús d'aquells productes.

«Article 16.- Al treball de ribera, el patró proveirà els obrers d'esclops, o polaines, neumàtics i guants».

La disposició pretén reduir el treball penós i poc sanitos de la ribera a les adoberies, el qual molts patrons consideraven normal en la professió, aferrats a la rutina de les adoberies antigues. És una mesura que ha estat sempre objecte de reiterades reclamacions de compliment, fins en temps molt recents, segurament pel tarannà dels mateixos professionals, habituats a un treball realment poc sanitos, no per l'esforç solament, sinó també per les matèries manipulades i l'ambient.

«Article 17.- L'obrer que treballi per un patró un mínim de set setmanes, serà considerat com obrer efectiu, per a tots els efectes».

Concedeix la consideració d'obrer de plantilla als que compleixin un temps mínim de set setmanes disposició que redueix la facilitat d'acomiadament i dona una major garantia d'estabilitat professional.

«Article 18.- L'obrer que ocupi interinament el lloc d'un altre, per malalt o empresonat, en reintegrar-se aquest al treball, no tindrà dret a cap reclamació».

Es reconeix la possibilitat de cobrir les baixes provisionals de plantilla per motius justificats amb la contractació d'obriers interins, els quals no adquiriran, però, drets d'estabilitat en el moment de reintegrar-se al lloc de treball el mateix obrer que suplien.

«Article 19.- L'Associació patronal de blanquers reconeix els delegats de fàbriques».

Un altre pas endavant dels sindicats. Es reconeix el dret dels obrers a elegir un portaveu sindical o delegat de fàbrica, amb el qual el patró podia establir contacte per qüestions sindicals de la professió. Era una fita en la lluita sindical, d'acord amb la política de les centrals sindicals de poder constituir comitès o seccions sindicals d'empresa.

«Article 20.- La jornada serà de 44 hores setmanals i finirà el dissabte a migdia».

Una concessió notable aconseguida; les 44 hores setmanals donen als treballadors lliure la tarda dels dissabtes, cosa que aleshores s'anhelava en tots els oficis: la setmana «anglesa».

Aquells mesos, en molts rams s'havia batallat intensament en aquest sentit i per cert el «Diari» (6-4) dona compte que el ram metal·lúrgic ha assolit, per disposició legal les 44 hores: tallers mecànics, lampistes, siderometal·lúrgics, garatges i altres seccions annexes del ram. Els blanquers d'Igualada ho obtenien ara en virtut del seu pacte col·lectiu.

L'escalat de salaris següent no guarda la numeració d'articles del pacte, però figura entre els nùms. 20 i 21.

ESCALAT DE SOUS MÍNIMS I CLASSIFICACIÓ DEL PERSONAL

<i>Secció d'adoberia:</i> OFICIAL	9,50 ptes. diàries
PEÓ	8,50 ptes. diàries
APRENTENT DE PEÓ	7,- ptes. diàries
(16 a 18 anys)	

A partir de 18 anys, es considerarà automàticament de la categoria de PEÓ.

Són OFICIALS blanquers els que saben: descarnar, estirar a mà, o tenir cura d'una màquina.

<i>Secció de descarnar:</i> OFICIALS REBAIXADORS	11,- ptes. diàries.
OFICIALS DE MÀQUINA	11,- ptes. diàries.
AJUDANTS	10,- ptes. diàries.
PEONS	8,50 ptes. diàries.
<i>Secció de tallar sola:</i> OFICIAL DE PRIMERA	10,- ptes. diàries.
OFICIAL DE SEGONA	8,- ptes. diàries.
APRENTENTS	6,- ptes. diàries.
<i>Secció «envases» i talons:</i> OFICIALS DE PRIMERA	10,- ptes. diàries.
OFICIALS DE SEGONA	8,- ptes. diàries.
AJUDANTS DE MÀQUINA	
I PEONS	7,50 ptes. diàries.
AJUDANTS D'EXPEDICIÓ	5,50 ptes. diàries.
MENORS, DE 14/16 anys:	
Primer any	15,- ptes. Setmana.
Segon any	20,- ptes. Setmana.

Es pot recalcar la paraula de *Mínims*, ja que dona cabuda a tota mena de millora particular que es pugui haver tractat individualment. És costum assenyalar les seccions de la indústria, segons la feina que s'hi desenvolupa i en l'escalat trobem: l'*adoberia* pròpiament dita, típica de la indústria; la secció de *descarnar*, pel fet que s'hagués mecanitzat la feina centralitzada en unes poques fàbriques que treballen per encàrrec de tot el ram; la secció de *tallar sola* a «troquel» per a determinats usos de les fàbriques de sabates; i una altra que l'escalat

anomena «envases» (sic) i talons. La gradació de salaris és la lògica entre les categories: Oficial i Peó, o Ajudant en algunes feines, i els Aprenents.

S'observa la fracció de 0, 50 ptes. en el salari indicatiu dels Oficials i Peons, que és la diferència discutida fins a última hora en la inacabable reunió negociadora.

Article 21.- Qualsevol dubte que pugui sorgir en la classificació del personal serà resolt per una Comissió mixta que es nomenarà en el termini de 8 dies a partir de la data de la firma del present PACTE».

S'acorda constituir una comissió mixta per arbitrar i dilucidar les disconformitats personals que poguessin sorgir sobre classificació professional. No es publica enlloc el nomenament dels components al terme dels vuit dies que s'esmenta encara que és obvi pensar que, en cas necessari, es devien tenir previstes les persones que cada part, obrers i patrons, destinarien a aquesta mediació imparcial, si es presentava un cas.

«Article 22.- Aquest pacte col·lectiu tindrà una duració de dos anys, prorrogables de sis mesos en sis mesos, sempre que hi estiguin d'acord ambdues parts signants del mateix».

S'estableix el termini de vigència del pacte, tal com exigeix la llei, i es preveu la possible reconducció de comú acord per terminis restringits i successius de sis mesos.

*«Per tal que consti i als efectes que s'escaiguin, signen les parts interessades, per quintuplicat, a 27 de maig de 1936.
El Delegat especial de l'Honorable Conseller de Treball; S(imó) Llauneta.- Pel Sindicat de la Indústria de la Pell: Ramón Carreras.- Pel Sindicat Únic del ram de la Pell: Jaume Tomàs.- Per l'Associació Patronal de Blanquers: Bonaventura Gassol i Jaume Vives».*

Data i firma del document.- Consta naturalment el lloc i data de la firma, aconseguida després de les negociacions de tipus maratonià dels dies 26 i 27 de maig de 1936. La comissió negociadora està composta, com veiem, per:

President, delegat del Conseller de Treball de la Generalitat: Sr. Simó Llauneta, que era el Cap de la secció de Conflictes de treball del departament.

Part representant dels obrers: Ramon Carreras, del Sindicat de la UGT, i Jaume Tomàs, del Sindicat Únic-CNT.

Part representant dels patrons: Bonaventura Gassol i Jaume Vives, ambdós de l'Associació Patronal de Blanquers.

La intervenció d'aquestes persones fou a títol de la representació ostentada i, per tant, m'abstinc de referir-me a cap nom particular; sens dubte encara estaran presents a la memòria de moltes persones avui dia.

2.2. - L'ARTICLE 11 DEL PACTE, PROBABLE PRIMER PRECEDENT DE L'ASSEGURANÇA DE MALALTIA.

La concessió del Subsidi de malaltia era la vertadera innovació del pacte i per això requeria un reglament o estatut, que d'ambdues maneres s'anomena, que regulés les condicions per a obtenir el dret i regular l'aplicació als obrers del ram. El nomenament de la comissió per a redactar i aprovar l'estatut no consta, documentalment, enlloc, però s'havia de fer el mateix moment o acte de la firma del pacte, com es diu en l'article 11.

Per arribar a una concessió d'una tal importància és lògic pensar que era una qüestió discutida amb anterioritat tant d'una part com de l'altra. Suposava haver d'habilitar un mitjà econòmic per fer front a aquesta despesa. Aleatòria com era pel nombre variable de casos que podien afectar l'economia d'un empresari de forma irregular, es prestava a ser resolta amb una assegurança i a tal fi, sens dubte, la patronal devia tenir algun esbós d'estudi actuarial d'assegurança mútua, com les que portava amb èxit la Lliga econòmica o Centre gremial d'Igualada en altres rames: incendis, accidents de treball...

No m'atreveixo a afirmar de ple que aquest Subsidi de malaltia podia ser el primer implantat a Espanya, perquè no és possible rastrejar tots els arxius per confirmar-ho. Tal vegada a Catalunya, on el mutualisme era capdavanter en moltes rames de les assegurances, podia haver-se-li avançat alguna altra localitat o ram, però en la resta del territori estatal, gairebé segur que era la primera assegurança de malaltia. Em refereixo a un subsidi de treballadors com a tals i a càrrec dels patrons. Per exemple els funcionaris públics continuaven cobrant el sou quan estaven malalts, almenys alguns mesos, segons els reglaments. Però això no era una assegurança, sinó que formava part dels «avantatges» de l'empleat públic; per això eren sol·licitades aquestes places que gaudien d'unes seguretats que no tenia cap treballador.

Fou, de totes maneres, tant si era el primer en el temps com si en la realitat se li hagués pogut avançar alguna altra població, una pauta per a donar solució a una necessitat indiscutible del treballador, el qual depenia en absolut del salari cobrat per dia de treball exclusivament. És a dir, les festes oficials o voluntàries o les baixes per qualsevol motiu, justificat o no, resultaven una càrrega que s'havia de sostenir amb mitjans econòmics d'estalvi previ, si existien; o en el cas contrari, s'havia d'estirar més encara el salari, ja insuficient, del dia de treball.

Podien assajar-se diverses solucions per al cas, comptant sempre amb el lliure joc del dret privat en què transcorrien les relacions laborals, en les quals l'obrer no tenia gaires opcions legals per sortir-ne airós. Aconseguir, doncs, el salari dels dies en què involuntàriament es veia privat de treballar a causa de malaltia, era un pas de gegant cap a la seguretat social que solament es perfilava com una remota possibilitat aquell temps.

Que Igualada sigui un precedent, probablement el primer a Espanya on funcionà aquest subsidi de malaltia, com embrió de la seguretat social, és sens dubte una dada, interessant si més no, en l'àmbit de la història de la lluita social.

2.3 - EL PACTE COL·LECTIU COM A MITJÀ EFICAÇ DE LES BONES RELACIONS LABORALS.

Segons es dedueix de la història del sindicalisme, tot el moviment associatiu dels treballadors era dirigit a obtenir poder suficient, mitjançant el nombre per a encarar-se d'igual a igual amb l'empresari capitalista i exigir-li condicions de treball concertades globalment, en lloc d'haver-se de doblegar cada un a les condicions econòmiques ofertes pel patró, des de la seva posició realment privilegiada, en un contracte individual de treball, en el qual el treballador continuava essent, teòricament, lliure com el patró, encara que estés a la seva mercè.

La força numèrica havia de vèncer el poder econòmic. Això vol dir que la negociació col·lectiva de condicions era l'objectiu primordial de la sindicació i vers aquestes posicions s'encaminava tot el moviment obrer.

No cal insistir en la història de les primeres etapes de la negociació col·lectiva, fins que els patrons van comprendre que potser sí que seria convenient atendre la proposta col·lectiva abans de tenir conflictes amb tots i cada un dels treballadors. Es pot seguir aquest procés llarg i difícil, les modalitats i requisits de la negociació col·lectiva en l'obra de divulgació de l'OIT «Las negociaciones colectivas» (8) i per això no hi insisteixo.

La negociació col·lectiva, a pesar de tot, no figurava a les lleis a Espanya fins a dates tan modernes com la de la llei de Contractes de treball de 21-11-31 que promulgà la República. S'havia practicat anteriorment en alguns casos, de la mateixa manera que en moltes ocasions el costum sol precedir la llei positiva escrita.

Si el document que comento s'anomenava PACTE COL·LECTIU és perquè, justament a l'article 12 de l'esmentada Llei s'anomenava així la negociació col·lectiva. El nom actual i oficial de CONVENI, no fou reconegut fins al II Congrés Internacional del Dret de Treball de Ginebra el setembre de 1957.

L'estat promou la regulació de les condicions de treball en la qual procura intervenir el poder públic perquè s'ha adonat que les relacions de treball, encara que caiguin sota l'àmbit del dret privat, tard o d'hora poden afectar la vida de tota la societat, ja que les derivacions que porten els tractes injustos amb la conseqüent insatisfacció política dels treballadors que en són víctimes, l'obliguen a intervenir-hi restablint l'equilibri social. Per això molts governs han recorregut a dictar directament reglamentacions de treball, obligatòries en les rames que regulen i a les quals han d'ajustar-se els contractes de treball individuals com a condicions mínimes.

Són dues figures jurídiques variants d'un mateix fenomen: el Conveni col·lectiu és d'origen pactat i per tant més adient a les bones relacions humanes dels interessats, i la Reglamentació estatal de treball és la pura manifestació del poder públic sobre aquestes relacions laborals. Com tota llei, per justa que sigui, la seva vigència porta en si mateixa una càrrega negativa a causa de la seva obligatorietat.

Sens dubte, la voluntat de posar-se d'acord sobre una qüestió que és vital i important per a ambdues parts és una base fonamental per a obtenir resultats més ajustats als respectius interessos. És cert que abans d'arribar a l'acord, poden sorgir situacions irreductibles, però el tracte personal i directe dels negociadors pot afinar relacions humanes molt aspres i arriba molt més enllà que la fre-

da resolució dictada per una força distant i externa, com és el cas d'haver d'atendre's a una reglamentació dictada amb caràcter general.

El conveni té, a més, en cas de divergència absoluta, l'avantatge de poder recórrer a la instància superior i imparcial de l'autoritat pública. Aleshores sí que és pertinent la seva intervenció per a frenar la injustícia dintre la societat. Si aquesta instància superior desapareix i s'avança ella mateixa com a poder públic i dicta una reglamentació no demanada, les relacions laborals estaran sempre fora de l'àmbit privat dels interessats, que íntimament la rebutjaran encara que es vegin obligats a acatar-la com fou el cas de la llarga intervenció de l'època franquista.

La negociació o conveni col·lectiu és, doncs, un instrument de concòrdia social pel fet que la voluntat de les parts interessades haurà pogut ajustar l'acord més aproximat a les respectives posicions.

Més sovint del que fóra necessari, però, s'interfereixen accions de pressió prèvia o simultània a les negociacions, però no invaliden l'objectiu propi del conveni, que és obtenir l'acord entre les parts o puntualitzar estrictament la distància que els separa o bé concretar la qüestió que no poden assimilar plenament.

Les pressions potser són motivades perquè a vegades uns i altres han oblidat la verdadera essència de la democràcia, que rau ni més ni menys en la defensa dels propis drets fins al mateix punt on no es causa greuge als drets aliens.

Tenim doncs que el Pacte col·lectiu que ens ocupa és una mostra d'una autèntica línia d'actuació social i econòmica al si d'una indústria igualadina si n'hi ha, que en circumstàncies ben greus i amb presagis no gens favorables, es manifestà a l'altura que exigia el fonament arrelat del seny i la laboriositat dels amos i obrers blanquers d'Igualada.

3.- ESTATUT DEL SUBSIDI DE MALALTIA DE 2 DE JULIOL DE 1936

Si la negociació del pacte va arribar al punt extrem de tenir al damunt l'últimàtum de la vaga, la negociació de l'estatut del subsidi de malaltia sobrepassà els terminis previstos i es declarà la vaga de pressió anunciada en complir un mes de la firma del pacte.

La novetat de la mesura presa al ram de la Pell era sens dubte una font de problemes. Tenir previstes totes les contingències que podrien esdevenir-se en l'aplicació del Subsidi suposava resumir-les en un reglament el més senzill possible, el text del qual comprengué la casuística més imprescindible. Fou qüestió de treballar de ferm dins la comissió, que fou auxiliada per assessors anònims, ja que amb la vaga es podien complicar les coses i, posats a incomplir una part principal del PACTE, qui sap si no es podrien trencar altres compromisos.

Si tenim en compte el curs de l'argumentació que la mentalitat de l'època necessitava per arribar a concedir aquest *dret* de l'obrer, ens adonarem que no és tan senzill com ara ens sembla. Els estudis sobre «La seguridad social» de la O.I.T. (9) troben justa la reparació que l'empresari deu a l'obrer accidentat, car considera l'accident dintre el concepte i relació de causa-efecte entre el treball i les instal·lacions de la fàbrica propietat de l'empresari i l'obrer que hi treballa.

En cas d'accident es dona clarament la il·lació de causa (treball i presència de l'obrer a la fàbrica) i efecte (accident produït en ocasió de treballar) i, per

tant, n'és responsable lògic el propietari o empresari de les instal·lacions, encara que no hagi intervingut en l'accident.

En canvi, en el cas de malaltia, no és clara aquesta relació, puix que el treball no és causant directe de la malaltia. Qualsevol ciutadà pot caure malalt, però només poden sofrir accidents de treball els que treballen o són a la fàbrica. Més modernament, la llei reconeix també com a accident de treball el que pugui sofrir l'obrer mentre va o ve de la fàbrica.

Hem de reconèixer, per tant, que és un pas decisiu el donat, tant en l'ordre real com en l'ordre ideològic del plantejament de la qüestió.

El Conveni internacional núm. 24 sobre assegurances de malaltia en la indústria, de 1927, havia estat ratificat per Espanya al 8-4-32, però la possibilitat d'establir-la era mirada com a llunyana per uns i altres de manera que la petició dels obrers blanquers d'Igualada denotava una certa pressa per a aplicar les millores socials, encara que no s'hagués reflectit res pràctic als fulls de la «Gaceta».

3.1 - TEXT DE L'ESTATUT

Tal com he fet amb el PACTE, transcriuré cada article i, a continuació, el comentari que cregui oportú de fer-hi. És evident que el Subsidi de malaltia establert era un pas molt important, encara que *només* fos l'equivalent del salari sencer. Comencem per tant l'examen de l'articulat per a conèixer la seva especial qualitat.

«ESTATUTS DEL SUBSIDI DE MALALTIA DEL RAM DE LA PELL.

A la ciutat d'Igualada a 2 de juliol de 1936, sota la Presidència del Delegat del Conseller de Treball, senyor JOSEP SALVAT, d'una part els representants de l'Associació Patronal de Blanquers, i de l'altra els representants del Sindicat Únic del Ram de la Pell (CNT) i del Sindicat de la Indústria de la Pell, acorden el següent Reglament de Subsidis de malaltia, de conformitat amb l'article onzè de les clàusules del PACTE col·lectiu firmat el 27 de maig del present any».

Data i encapçalament en el qual es defineix l'objecte i les parts interessades en l'acord que es pren, per mandat exprés de l'article onzè del pacte col·lectiu firmat, peça annexa del qual serà aquest Estatut.

Cal notar que el títol de *Subsidi* és l'adequat al cas, ja que es tracta d'una indemnització que rep el treballador quan no cobraria salari; és a dir, no experimenta minva d'ingressos encara que no treballi per malaltia, i això és el que li assegura el pacte col·lectiu.

«Article 1.- Solament tindran dret a percebre el Subsidi que estableix l'estatut present, els obrers que reuneixin els requis següents:

a) Formar part del personal d'una fàbrica del ram de la Pell

de les compreses en les bases més amunt esmentades, i es trobin en situació de treball.

b) Comunicar al patró els anys (edat), nom i cognoms, residència i canvi de domicili, dintre les vint-i-quatre hores d'haver-lo realitzat.

c) Autoritzar plenament al patró per tal que, personalment o per mitjà del metge i de les persones que designi, pugui entrar al domicili de l'obrer, visitar-lo en cas de malaltia, tantes vegades com ho cregui convenient.

d) Proporcionar al patró en cas de malaltia, un certificat del Metge de capçalera a l'objecte d'estendre la baixa corresponent que, conjuntament amb l'esmentat certificat, acreditarà la percepció del subsidi a partir del dia següent al dia de la baixa.

e) No sortir del domicili en cas de malaltia, sense consentiment previ del Metge del patró i del de capçalera, i en cap cas, no s'absentarà de la ciutat. Si per la gravetat del malalt o per falta de mitjans hagués de traslladar-se a un sanatori o centre benèfic, percebrà el subsidi íntegre.

f) Atendre's per complet a les prescripcions del Metge de capçalera i a les indicacions del facultatiu del patró, i en cap cas no acudirà a tractaments d'intrusos en medicina o curanderos; etc.»

Article principal en el qual es determina les condicions que han de reunir i les obligacions que han de complir els obrers per a tenir dret a percebre el Subsidi de malaltia. Les condicions primeres, a) i b), són explícites i exigeixen que siguin treballadors en actiu en una fàbrica que es regeixi pel pacte col·lectiu i siguin inscrits pel patró a la pòlissa de l'assegurança, per la qual cosa han de facilitar al patró la seva filiació i residència, i sobretot, donin a conèixer els canvis posteriors, si es produeixen, a fi que el patró pugui exercir en tot moment el seu dret, que li concedeix l'apartat c), de visitar l'obrer malalt a domicili o fer-lo visitar per personal autoritzat de l'entitat asseguradora, per tal de comprovar el seu estat en qualsevol moment de la baixa. Em figuro que una disposició així, actualment causaria l'alta immediata d'un percentatge tan elevat de *malalts* que seria cosa de bruixeria.

En l'apartat d) s'exigeix el certificat del Metge de capçalera per a acreditar el començament del subsidi, que es percebrà fins a obtenir la curació i l'alta per al treball, sota les prescripcions del seu metge.

En l'apartat e) s'estableix una mesura eficaç per al bon ordre i administració del subsidi. Ni és pensava aquell temps que un malalt de debò pogués estar fora del llit i menys encara, fora de casa seva. Amb una disposició de tal naturalesa, avui dia es podria donar l'alta fulminant a la majoria de *malalts* que, amb la baixa a la butxaca, es dediquen a tota mena d'activitats a casa o a fora de casa, però *cobrant el salari* de la seguretat social. No cal dir que avui aquesta entitat no solament no es preocupa que el malalt estigui al llit o no surti de casa per a restablir-se ràpidament, en bé del mateix malalt i de l'economia de la institució, sinó que, ben al contrari, ha organitzat les coses per tal que el malalt s'ha-

gi de llançar al carrer, amb fred o calor, amb febre o sense febre —és una situació que es comprovarà després, en tot cas—, per acudir al consultori o ambulatori, convertits moltes vegades en pati de comares tot el dia a causa de l'afluència massiva de *pacients*, que posa en compromís la capacitat professional del personal, salvant honorables excepcions reconegudes.

Recobrar la figura i la funció de Metge de capçalera, amb *majúscules*, vocació, sacrifici i honor com abans, sembla impossible quan s'ha socialitzat i deshumanitzat la Medicina. Dit sigui tot això sense cap ànim de molestar ni d'ofendre cap persona, ni en menyspreu de l'esforçada labor d'una legió de professionals dignes, que es veuen submergits en una organització despersonalitzada, que se'n va a la bancarrota per culpa dels abusos que el sistema fomenta entre tots els estaments.

A l'apartat f) s'estableix l'exigència del prestigi per responsabilitzar-se del tractament i s'exclou tota ingerència d'intrusos. Avui es podria traduir en l'eliminació absoluta de les *prescripcions oficials sense veure ni visitar malalts*, que en certa manera es pot assimilar al «curar de gràcia» dels antics curanderos. L'automedicació ja no podia existir, puix de moment no es preveia el servei farmacèutic, ni gratuït ni pagant.

«Article 2.- Si el Metge inspector cregués guarit el malalt, proposarà l'alta al Metge de capçalera i en cas de desacord entre ells, es nomenarà un altre facultatiu, el dictamen del qual serà inapel·lable; satisfarà els honoraris la part que li resulti desfavorable».

Naturalment, es preveu la falla humana que pugui sorgir per divergència de diagnòstics i s'estableix una mediació professional per a resoldre-la. Les despeses seran a càrrec de la part que no tenia raó. Amb aquesta mesura cap metge no es veu forçat a satisfer interessos particulars, perquè pot al·legar un altre parer igualment autoritzat, que el salvaguarda.

«Article 3.- A l'obrer que hagi d'abandonar el treball per causa de malaltia se li abonarà el jornal íntegre que guanyava el dia de caure malalt, fins a l'alta definitiva i un termini màxim de noranta dies. A partir del dia 91 percebrà el 75 per cent del seu salari fins al termini màxim de 90 dies més. Sempre que l'obrer hagi cobrat la totalitat de cent vuitanta dies, no podrà percebre novament el subsidi fins després de tres mesos i haurà d'ésser per una malaltia diferent de l'anterior».

L'obrer té vençut el salari sencer del dia que ha començat a treballar, i ha de plegar per malalt. El cobrarà fins que torni amb l'alta, dintre dels límits assenyalats dels 90 primers dies, a salari sencer i uns altres 90 dies amb el 75 per cent. Eren mesures de precaució per a posar límits als allargaments innecessaris en un primer temps d'implantació del benefici. El temps de *carència* o període en què no es perceben els beneficis, és usual en moltes rames d'assegurances. No es pot gaudir d'un altre període immediat, quan s'han esgotat els terminis màxims, fins que hagin passat uns altres tres mesos. Quan funciona l'asseguran-

ça total, en esgotar el període màxim de baixa i continuar malalt es tramita la proposta d'invalidesa però aquest primer intent de subsidi de malaltia no arriba encara fins a aquest punt.

«Article 4.- Queden excloses del benefici al qual es refereix l'article anterior, i per tant no tindran dret a percebre subsidi:

*a) Les malalties venèries, sifilítiques i les seves derivacions.
b) Les malalties procedents de renyines, suïcidi i desordres públics.*

c) Les malalties procedents de la pràctica d'esports perillosos o violents.

d) Les malalties classificades per la llei com accidents de treball i les epidèmies oficialment declarades pel govern.

e) La malaltia que pateixi l'obrer quan, al temps de caure malalt, estigui en atur voluntari o per acomiadament, és a dir, que no es trobi en situació de treball.

f) Les malalties o indisposicions de tres dies naturals o de menys duració.

g) Les malalties cròniques i les seves derivacions. Les malalties cròniques o genitals, i també les trencadures procedents d'hèrnia (sempre que no siguin considerades com accident de treball), únicament percebran subsidi quan siguin intervingudes quirúrgicament».

No es fa càrrec l'assegurança de les baixes a causa d'algunes malalties: a) les venèries, excloses de moltes assegurances si no estaven resoltes prèviament. En aquesta època la medicina lluitava sense les armes científiques dels antibiòtics.

b) Les que eren conseqüència de renyines amb companys o terceres persones, a la fàbrica o al carrer; el suïcidi (suposo que volien dir, l'intent de suïcidi que deixés l'interessat amb vida però amb lesions), a les que s'haurien contret en desordres públics, intervenció que no podia quedar justificada laboralment.

c) Abans, la pràctica de la majoria d'esports era considerada com a cosa perillosa per una gran majoria, i es miraven amb una certa prevenció. En canvi, avui, els que practiquen esports tenen una preparació que ha allunyat quasi absolutament la perillositat que hi veia aleshores el comú de la gent.

d) Quan alguna malaltia tenia tractament i consideració legal d'accident de treball, ja estava acollida a l'assegurança d'accidents; els casos de declaració oficial d'epidèmia, aleshores podien ser possibles i tota la població estava subjecta a les mesures que s'assenyalesin; avui aquest perill és remot, amb la profilaxi i la millora sanitària.

e) Més que la malaltia en si, aquí s'exclou de l'assegurança el treballador que no figura en cap fàbrica com a actiu.

f) Les indisposicions lleugeres, que no arriben a tres dies, no causen baixa de malaltia. Avui dia tampoc compta la baixa dels tres primers dies per cobrar. Més que res és per a eliminar baixes fictícies per altres motius particulars i que, generalment, s'excusaven amb la baixa de malalt.

g) Les malalties cròniques són incompatibles, en bona lògica, no amb l'as-

segurança, sinó amb treball actiu. Ningú no pot treballar amb aquest estat crònic de malaltia o salut precària.

«Article 5.- Com a norma general, el temps de convalescència no podrà excedir del nombre de dies que el malalt hagi fet llit, exceptuant els casos especials que el metge inspector, junt amb el de capçalera, assenyalin en cada cas».

La convalescència havia de tenir relació proporcionada amb la malaltia soferta, i l'havien de determinar el metge propi i el metge inspector. S'usa el llenguatge planer de fer llit, parlant d'una malaltia forta.

«Article 6.- En el cas de caure malalt un obrer en període de vacances, pels efectes legals es considerarà com a període de treball actiu.

En cas de crisi de treball, i havent de repartir la feina a base de setmanes o dies alterns, si algun obrer cau malalt en el moment de trobar-se en atur forçós, gaudirà dels mateixos beneficis com si treballés normalment».

Sempre que el treballador estés en situació considerada de treball actiu tenia dret al subsidi, si queia malalt. Per això hi entra l'obrer en vacances o en atur intermitent produït pel motiu de «repartir la feina».

«Article 7.- D'acord amb la llei de Contracte de treball, aquests Estatuts tindran una duració màxima de dos anys, i a partir d'aquesta data continuarà per un any més, si cap de les dues parts no denuncia el PACTE».

Com que aquests Estatuts es consideraven com una peça annexa al pacte col·lectiu, també s'estableix període cert de vigència, que podrà ser reconduït si estan d'acord ambdues parts.

«De conformitat ho firmen per triplicat en la data indicada més amunt.- El Delegat de l'Honorable Conseller de Treball: Josep Salvat. Pel Sindicat de la Indústria de la Pell: Marian Gil.- Antoni Cubí.- Pel Sindicat Únic del ram de la Pell (CNT): Pau Parellada.- Elías Muntades.- Per l'Associació Patronal de Blanquers: J. Ribaudí.- Joan Riba».

Com veiem, la Comissió, ampliada en aquest cas, estigué composta per distintes persones que les que havien firmat el pacte, en representació de les mateixes parts signants:

«Article adicional.- El patró podrà ésser substituït en tots els drets i obligacions que dimanen de l'Estatut present per subsidi de malaltia, per una Mútua o una entitat legalment constituïda.

L'Article addicional està estretament lligat amb la constitució de la Mútua Igualadina de Malalties, que tingué lloc el dia 1 de juliol de 1936 al Centre gremial o Lliga econòmica a fi d'actuar en l'assegurança del subsidi que s'establia. D'aquesta data de constitució, però no hi ha documents, per les circumstàncies que més endavant comentaré.

3.2 - PUNTS DE VISTA LOCALS SOBRE POLÍTICA SOCIAL.

Podria semblar una minsa conquesta social el Subsidi de malaltia, si ho comparéssim superficialment amb els beneficis de l'actual seguretat social. Però segons el punt de vista d'aquell temps en què l'obrer tenia el salari com a ingrés únic i, per tant, necessari *cada dia*, representava un gran avanç el fet de cobrar-lo. Recordem que encara no es cobrava el diumenge ni qualsevol altre dia no treballat.

S'havia vençut, com deia abans, el concepte tancat de considerar que, si no era exclusiva una relació de l'efecte —la malaltia— amb la causa —el treball—, els patrons hi admetien l'existència d'una causa, almenys concurrent, per agreujar un estat de malaltia, no directament provocat pel treball que es feia a les seves ordres.

Quedava pendent la solució de l'assistència sanitària. Els patrons consideraven que, com el cas de qualsevol particular, era d'incumbència pròpia de l'obrer i amb els seus mitjans, com feia tothom. Per als obrers de l'època hauria semblat extemporània la petició, probablement haurien considerat millor en tot cas demanar més diners, o sigui rebre major salari per resoldre la necessitat de l'assistència sanitària, però al seu gust i lliure albir.

No havien arribat encara els temps en què l'obrer ho espera tot de la societat i del govern, l'estat-providència que es diu. En aquella època estaven convençuts que la sanitat era cosa i feina de l'estament sanitari del país, és a dir, consideraven que els industrials no s'havien d'immiscir en el muntatge i l'administració de l'assistència sanitària dels obrers. En altres termes, volien rebre l'assistència com a ciutadans i pels mitjans ordinaris, com el Metge de capçalera que tothom ja tenia per un preu mòdic i els serveis dels especialistes, agrupats en institucions asseguradores, mútues, etc. com feia la gran majoria a Catalunya. Volien, en una paraula, ser atesos com qualsevol ciutadà que paga el servei que rep, no com un indigent que s'ha d'avenir al lloc i forma que li assenyala la societat que paga el servei.

En tot cas, doncs, el que necessitaven era en primer lloc, cobrar el salari, que això sí que estava lligat amb la indústria i la producció i després, lluitar sindicalment per millorar les condicions de treball; que el salari comprengué una quantitat més alta per a una vida més digna i un poder de reserva per a l'estalvi raonable i necessari.

En el seu subconscient es manifestava en contra de la situació de les primeres formes de seguretat social establertes als països nòrdics i a Anglaterra mateix on el qui s'havia d'acollir a la seguretat social i pública perdia els seus drets civils personals en contrapartida del deute causat a l'erari públic.

Hauria estat molt més lògic implantar l'assegurança de malaltia amb una

lleï que declarés obligatori estar assegurat de malaltia, en entitats on l'assistència fos prestada pels facultatius i les organitzacions sanitàries en lliure competència i autonomia professional. L'obligació de les empreses hauria estat solament comprovar que el treballador contractat tingués la condició d'assegurat. Talment com s'havia actuat amb l'assegurança d'accidents, en la qual l'Estat solament exercia funcions d'inspecció i de suplència de fallits, per tal que sempre quedessin assegurats el dret i la finalitat de l'assegurança.

En els al·legats sindicals de tota índole i color apareixen sempre clarament els indicis reveladors que la lluita sindical era per a obtenir millores pagades íntegrament per l'amo. Els hauria semblat absurd que el treballador es brindés a pagar una part de quota de qualsevol assegurança que l'amo fos obligat a cobrir. Per a ells era clar el dilema: si l'amo tenia responsabilitat d'una situació, l'havia de pagar íntegrament; si la situació no era a causa de l'actuació de l'amo era absurd exigir-li res. Ells lluitaven per la justícia, encara que a voltes provesin de ser part i jutges.

Com, doncs, es van avenir els amos a pagar el subsidi de malaltia? Perquè uns i altres, amos i treballadors, havien comprès que el treball podia ser causa molt principal —sobretot era ben clara la seva relació en els treballs penosos i de gran esforç— per a admetre que el salari no se li podia negar a un obrer malalt. El gran pas que es va donar a Igualada el 27 de maig de 1936 és memorable sens dubte en el procés de la seguretat social encara que el subsidi de malaltia acordat a Igualada s'encaminava cap a un sistema que implicava l'exercici de la llibertat del treballador en l'elecció dels facultatius que li havien de prestar l'assistència, com feia qualsevol altre ciutadà en ocasió semblant.

3.3 - MUTUALISME IGUALADÍ: INSTITUCIONS A LA MESURA HUMANA.

És obligada la menció de la labor portada a terme al llarg de molts anys pel mutualisme igualadí, agombolat per la institució Centre gremial o Lliga econòmica.

Tan bon punt les disposicions legals donaren forma a l'assegurança contra accidents de treball a la indústria a partir de 1900, actuà la Mútua Igualadina contra accidents que, des de la primera dècada del segle, ha obtingut suficients mèrits per a ser digne de l'homenatge de la ciutat en pes.

Igualment establí a satisfacció de tothom la Mútua igualadina contra Incendis des dels anys 1922/23 en la rama específica d'aquesta assegurança d'edificis industrials i particulars, amb un servei assequible als igualadins com a cosa nostra i administrada per nosaltres mateixos.

Amb l'oportunitat de l'establiment del Subsidi de malaltia en virtut del PACTE que comento, es constituí la Mútua igualadina de Malalties el dia 1 de juliol de 1936 per donar el servei de l'assegurança compromesa pels patrons com una obligació contreta amb l'esmentat pacte.

D'acord amb les disposicions legals que ordenaven modalitats distintes de la indústria, en l'assegurança contra accidents de treball a l'agricultura es constituí també aquells anys la Mútua de patrons agrícola de la comarca d'Igualada per atendre les indemnitzacions i l'assistència facultativa als pagesos accidentats.

Tot això, sense complicacions administratives ni ostentació en oficines o ins-

tal·lacions burocràtiques, sinó amb una austera i escrupolosa manifestació d'eficiència i servei a la indústria i als igualadins.

La trajectòria d'aquest mutualisme igualadí, com el de gran part de Catalunya, podia haver estat la pauta a seguir per a muntar l'assegurança social al país. El poder públic, però, escollí un altre model de triomfalisme i proporcions gegantines, que fa ostentació escandalosa del poder burocràtic; estengué el benefici de la seguretat social, i amb la dispersió del servei diposità la mala llavor dels abusos i els fraus incontrolats i incrustats en tots els nivells de l'administració de l'entitat. S'ha perdut la mesura humana i ningú no es veu capaç de retornar a mare aquestes aigües desbordades, que inunden i neguen l'economia de tot el país.

4.- VICISSITUDS DEL RAM DE LA PELL DE JULIOL 1936 AL GENER 1939

Resulta bastant planer espigolar notícies relatives a l'ambient social local del primer semestre de 1936, gràcies a la premsa diària, el «Diari d'Igualada», tantes vegades citat anteriorment i que es pot dir que va morir en acte de servei el 16 de juliol. Però per a confeigir algunes notes sobre els mesos de guerra no es troba documentació imparcial. Desaparegué, a més, tota documentació dels arxius oficials, amb la voluntat clara de no deixar pistes comprometedores. Es poden llegir algunes obres sortides aleshores o editades després, relatives als temes o fets, i escrites per protagonistes o testimonis pròxims, en les quals s'ha de destriar la parcialitat marcada que es fa patent.

Això fa que, per contrast, es pugui precisar bastant fidelment els trets de tragèdia ciutadana i desori social i es pugui treure l'entrellat d'alguns fets i situacions. No és per de més, també, donar una ullada a l'esmentada obra de Baltasar Porcel, on el protagonista es despatxa a plaer cantant la culminació de les realitzacions llibertàries, de les qual ell era un dels capdavaners. Amb la deguda cautela entre línies es pot endevinar allò que realment esdevingué i allò que va haver d'aguantar el *poble*, el qual en la seva gran majoria no s'havia mogut de casa el 19 de juliol, ja que els únics que van sortir al carrer, foren ell i els seus. I no sols van sortir al carrer, sinó que, a més, van entrar amb violència a casa dels altres.

Cal remetre el lector a una obra més seriosa i documentada que tracta de l'època: el llibre «Agonia d'una ciutat» escrit pel que fou precisament director del «Diari d'Igualada», Antoni Jorba i Soler (5). Amb la seva lectura hom es fa càrrec del daltabaix polític-social i la catàstrofe econòmica en què es veié sumida Igualada. L'obra, com si fos el «Diari d'Igualada» suspès, que el seu director hagués publicat *a posteriori*, rel·ligat en un volum, ens dóna una visió general detallada en molts aspectes, la majoria dels quals ens mostren com es submergí la vida dels igualadins en la més profunda vergonya pel naufragi total dels principis elementals de convivència i civilitat.

No cal doncs incidir en el devesall d'esdeveniments, sinó ressaltar només els aspectes que tenen relació amb la indústria de la Pell, ja que coincidiren els fets més greus amb el període de rodatge dels acords del pacte signat encara no dos mesos abans.

4.1 - CRISI ECONÒMICA.- COL·LECTIVITZACIONS.

Passats els primers dies de desori, la vida del poble havia de continuar i per a aconseguir-ho, els treballadors havien de tornar a treballar per guanyar el salari novament, ja que el símbol del pa de cada dia continuava essent vàlid i imprescindible, malgrat que més d'un dia resultés aleatori trobar la ració corresponent.

Amb les dificultats inherents a la crisi econòmica que es patia els últims mesos, moltes empreses i negocis quedaren desmantellats; primer per falta de directors i empresaris, assassinats alguns o bastants d'altres, escapats *in extremis* de la mort, però fugitius i perseguits; i segon, per la mancança de matèria prima i mitjans econòmics per a tirar endavant; o per totes dues causes al mateix temps. Heus aquí que arribà l'hora bona de la utopia: la col·lectivització dels mitjans de producció.

Naturalment, alguns cronistes de l'experiència han prodigat elogis del sistema, cosa que ara no puc discutir ni rebatre, perquè no és el meu objectiu present; solament he de constatar el fet que, d'acord amb el Comitè antifeixista d'Igualada, els sindicats de la Pell constituïen l'organisme unitari anomenat Control de la Pell amb el propòsit de continuar la producció i sobretot, per tal que no quedessin en atur els obrers.

S'empararen d'una sèrie de fàbriques amb els propietaris fugats, expoliats o morts, i organitzaren una xarxa d'empreses col·lectivitzades. De sobte la indústria de la pell es trobava sense matèria prima: no arribaven cuirs ni hi havia extractes tànnics, una gran proporció dels quals eren normalment d'importació (els cuirs, el 55 per cent; les matèries dels extractes, fabricats aquí, també eren importades).

Fent mans i mànigues, el Control va procurar alguns cuirs d'allà on fos. Molt prompte n'arreglegaren una bona partida d'un vaixell que estava en ruta de Iugoslàvia a Barcelona, on tenia el destí per descarregar-los. El propietari, des de l'estranger, maldava per desviar-lo a Marsella, però no aconseguí recuperar la mercaderia. Delegats del Control recorrien el territori disponible de la República, seguint escorxadors i comitès i fins i tot intendències d'alguna unitat del front, per recollir tots els cuirs que trobaven, pagant-los quasi sempre per mitjà del sistema, recobrat del neolític per la revolució, de l'intercanvi de mercaderies.

El cuir —i això era la sort o el secret de l'assumpte— era de necessitat i urgència per al consum de guerra i cada vegada era més escàs o sigui més car. Amb el nom de «Fàbrica col·lectivitzada núm. 1» figurava el «Taller de corretjam» que produïa els imprescindibles equipaments per als soldats i fou una aportació notable i immediata a la producció de guerra.

Com un incendi produït intencionadament per qualsevol bergant en unes mates vora el bosc, que ja no és possible controlar ni apagar mentre hi hagi muntanya a favor del vent, la Generalitat es va veure impotent de dominar l'actuació de l'allau revolucionari que no respectava llei ni ordres de ningú. Com a mesures per a tornar a la legalitat ignorada per les turbes i comitès de qualsevol barriada o poblet, va acomodar en certa manera les lleis als fets consumats per tal d'encarilar poc a poc cap a un cert ordre allò que no tenia aturador. Així, es dictà el Decret de col·lectivització i control d'indústries de 24-10-36 i l'Ordre de 31-10-36,

als quals s'anaren acollint les col·lectivitzacions consumades, les quals reberen així el vernís legal que els faltava per a ser una obra presentable als diputats anglesos i altres demòcrates estrangers que venien a admirar l'exposició de realitzacions de la revolució del poble.

El Control de la Pell també legalitzà les seves col·lectivitzacions i al mes d'abril de 1937 encarregà a una ponència, composta per quatre militants de la UGT i quatre de la CNT, que fes l'estudi per a millorar el funcionament del sistema. El Dictamen de la Ponència fou aprovat per l'assemblea general de 22-4-37 i en resum proposava centralitzar tota l'activitat de les fàbriques col·lectivitzades en una empresa *única* per estalviar despeses i racionalitzar la producció i recollir les existències que es trobessin de cuirs i extractes en les fàbriques parades (no col·lectivitzades) per poder anar allargant les possibilitats de feina per al màxim nombre de treballadors del ram, com així s'anà fent.

Tot això era influït per les actuacions del Consell d'Economia de la Generalitat, el qual havia posat a informació pública, en la Circular publicada al DOG de 21-1-37 i reiterada al DOG de 10-2-37, la proposta de l'agrupació de totes les indústries de la Pell de Catalunya. Tement que, si la Generalitat hi intervenia amb caràcter d'urgència per necessitats de guerra, tal vegada es podria ordenar el trasllat de producció a d'altres poblacions, el Control volia assegurar les bases per presentar millor perspectiva, i així prevenir una situació contrària provocada des de fora.

De fet, una Ordre de 21-11-36, al DOG de 26-11-36, havia dictat «la intervenció de cuirs i pells, en brut o adobats» i ordenat la declaració mensual d'existències amb uns inspectors que tenien poder de requisa del gènere no declarat.

En el Dictamen esmentat abans, figura una conclusió que ens pot donar alguna pista del bon èxit de la gestió de les col·lectivitzacions. Diu textualment, encara que ho tradueixo perquè el text original que tinc el davant és en castellà: «INTENSIFICAR el repartiment de cuir a totes les fàbriques col·lectivitzades i, en tot cas, impulsar el treball, enquadrant el major nombre possible de companys en atur, però *continuant aquests obrers cobrant el jornal dels seus antics patrons*». El subratllat és meu, per a no fer més comentaris.

El Control establí també el Magatzem central i únic d'expedició de sola i tot el moviment de gènere era intervingut de forma absoluta.

4.2 - ELS ACORDS DEL PACTE TENEN VIGÈNCIA.

Legalment el salari era el mateix. En aquest punt no hi havia avantatge per a l'obrer, tant de les empreses col·lectivitzades com si encara podia treballar en les poques empreses privades que funcionaven.

Es criticava fortament, en nom de la moral de guerra, les peticions dels que pretenien millor salari, estant a la reraguarda. L'argument principal, que es troba al «Full Oficial» del Consell Municipal de 17-12-36, es basa en el sacrifici dels milicians al front, que no abandonen la trinxera al cap de vuit hores d'ésser-hi combatent o fent guàrdia, com fan els treballadors que, després de les vuit hores de treball, se'n van a casa a descansar.

El *seny* social dels obrers, reconegut abans en una altra qüestió, segurament fou l'altre component de l'èxit material de l'experiència de la col·lectivització. El Comitè d'Igualada, en el «Full Oficial» de 25-2-37, (núm. 42) presentava el

balanç del Control de la Pell en la col·lectivització de 12 fàbriques, amb grans elogis.

Tots procuraven evitar problemes en el treball, els que encara en tenien, per raons òbvies: no podien discutir cap ordre del comitè. El cens minvava ràpidament a causa de les incorporacions a les milícies, primer voluntàries i més endavant, obligades, a les llevs de l'exèrcit que s'anaven cridant, tant si es presentaven com si s'emboscaven.

Les milícies cobraven 10 pessetes al dia (amb diumenge inclòs), salari superior al de molts oficis i que fou un incentiu per a més d'un xicot. Els allistats a l'exèrcit també tenien les 10 pessetes en mà.

L'inconvenient, i gran, era la inflació que augmentava de forma galopant. Els articles de consum cada dia eren més escassos, i era problemàtic trobar-los. La població acumulava gana i numerari de paper, que no li servia de gran cosa a l'hora de treure's la gana del damunt; l'estraperlo i l'acaparament estaven a l'ordre del dia, malgrat les amenaces i escarments; i la gent s'havia de dedicar a recórrer cases de pagès per a intentar l'intercanvi amb el que fos, per aconseguir quelcom per sobreviure.

Sobre la qüestió del subsidi de malaltia, que estava embastat quan, quinze dies després de la firma, esclatava la guerra, semblava que s'hauria oblidat per la força de les circumstàncies. Personalment tenia la seguretat que, malgrat els entrebancs sorgits aquells dies, s'havia implantat però volia tenir alguna prova documental, cosa que no es trobava enlloc. La Mútua, tot i els obstacles que se li presentaren, començant amb la quasi ocupació del local i la intervenció i control estretíssim de tots els comitès, aconseguí tirar endavant l'assegurança i complir els compromisos. He trobat evidència comptable escrita de les liquidacions del tercer trimestre de 1936 i següents, fins al 1939, per part de la Mútua igualadina de Malalties, integrada ja per una cinquantena d'empresaris. Solament havia quedat pendent el requisit de la inscripció al registre d'entitats, detall que per altra banda, importava una minúcia als responsables i dirigents d'aquella situació, no els de la Mútua.

He comprovat que, efectivament, els empresaris pagaven les quotes a través de la Caixa i els obrers cobraven el subsidi de malaltia quan estaven de baixa, tal com s'havia acordat en el pacte i l'estatut aprovat.

La Mútua pogué suplir finalment els requisits legals de la seva constitució i inscripció al registre d'entitats l'any 1941, quan es revisaven les situacions administratives de totes les entitats i institucions.

5.- NOUS PLANTEJAMENTS A PARTIR DE 1939.

Donaré la síntesi dels esdeveniments en relació amb els nous plantejaments que es feren necessaris per les circumstàncies de força major, altra vegada, en que es trobà de nou la indústria de la Pell.

L'afany de renovació entrava en tots els esperits els primers mesos de 1939, però certa cautela vers un avenir desconegut envaià una infinitat de cases, ja que veien que no era la llibertat pura i simple, el que venia a l'encontre dels igualadins. Era de tal magnitud el canvi que es presentava, que em veig obligat a fer un recorregut per la situació econòmica de la indústria de la Pell i un cop d'ull a la situació dels ciutadans, quan encara ressonaven les cançons i l'entusiasme

dels soldats que passejaven la victòria per Catalunya.

5.1 - INTERVENCIÓ ECONÒMICA I DIFÍCIL RECUPERACIÓ CÍVICO-SOCIAL.

De moment, mentre els absents retornaven a casa i reapareixien també els emboscats, planava sobre la ciutat una ombra immensa a causa de l'absència definitiva dels que malauradament ja no tornarien...

Els que veieren de sobte que la vida encara els somreia procuraren prendre possessió del que trobaren en peu i feren el balanç per posar en marxa la seva activitat. S'acabaren les col·lectivititzacions tal com havien començat, de cop i volta, i qui més qui menys, saldava l'assumpte com millor podia. Recobrar les pertinences immobles era per a molts tot el que podien fer, i en general, a la majoria sols els quedava l'empenta i els dits de les mans, que ja era molt, perquè la desfeta econòmica era completa. Però sortien d'un control ferri i ara es trobaven subjectes a una intervenció total, que no passava res per alt.

Altra vegada estava la indústria sense matèria prima i hi hagué qui es començava a bellugar per a posar-ho en marxa. Per sort, algunes existències de mercaderies de la producció local (roba, confecció, etc) havien pogut romandre amagades de la rapinya. Casualment era mercaderia que escassejava o mancava a l'altra banda. No van faltar arriscats igualadins que procuraren l'intercanvi amb els aliments, que era la necessitat més peremptòria de la ciutat i de tot Catalunya; n'hi havia abundància Segre enllà. El camuflament era la multitud de refugiats que retornaven a casa seva, les dones que anaven a veure o a buscar els homes i fills als camps de concentració i tot el personal que curullava la caixa dels camions, Espanya endins, ben carregats de gènere que passava com a perrets i farcells de la roba familiar dels viatgers desplaçats. Els camions tornaven plens de blat, farina, llegum i vitualles de tota mena, amb els pertinents permisos i papers en regla, en la seva major part per a ser destinats després secretament a l'estraperlo.

La tragèdia personal de tanta gent desplaçada o arrencada dels seus pobles era que no hi podia tornar si no portaven a la mà el document valuós de *l'aval*. Paraula que mogué moltes influències, molt diner i molta hipocresia. En principi, tots eren culpables, i havien de demostrar que tenien les mans netes i les idees al cap, redreçades, abans de tornar.

L'altra tragèdia, sobretot per als que se la carreguen sempre, perquè van econòmicament al dia, si no van endarrera, fou l'abolició del diner que circulava i el canvi de la plata. La plata i alguns bitllets antics es valoraven al mateix preu, els altres bitllets, la majoria eren paper mullat; la gran estafa per als humils, l'atac de cor per als qui en tenien a saques.

Amb aquesta difícil recuperació cívico-social el treball era urgentíssim per a moltes famílies. Per ordre superior, les empreses haurien de continuar amb la mateixa plantilla tan bon punt recomencessin l'activitat.

Les adoberies eren tan poques a la resta d'Espanya que era urgent que les d'Igualada es posessin en marxa tot seguit, i així ho procuraven des de diverses esferes, però sota la màxima i absoluta intervenció.

El factor humà necessari a les indústries, amb gran nombre de joves encara en files —i en tenien per bastant de temps!— era reduït fortament. El recompte

més optimista situa el cens d'obriers a 554 homes i 21 dones, total 575 obrers a finals de 1939; ja que ben bé fins al mes de maig no es començava a treballar una mica.

Les empreses eren 154 a primers de 1940. Aleshores s'enviaven informes amb l'existència «de 200 o 225 empreses que la indústria tenia abans de 1936», preveient que la cosa s'escurçaria molt, ja que no es disposava de cuirs suficients per a tots. Començà a plantejar-se el sistema de repartir les poques existències entre els fabricants antics, i durant l'any 1939 tots van reunir documentació per a accedir a la obtenció dels cèlebres *cupos*. Sortien rebuts de Contribució, factures de llum i força, afiliacions d'obriers a l'assegurança d'accidents, escriptures i lloguers de fàbriques, en fi, tota classe de comprovants —això sí, sortien tots bruts de pols d'escorça, com era corrent tenir els escriptoris del ram— per a justificar l'activitat de fabricant abans de 1936. Es desdoblaven societats familiars, perquè valia més tenir dos *cupos* petits que un de mitjà. Sortiren venedors de sola amb categoria de fabricant, socis privats que reclamaven la part en forma de *cupo* independent. Tot això s'envià a Madrid, ja que a partir d'aquell moment es faria i resoldria tot a Madrid, i la comissió assignà el *cupo* anyal a 191 fabricants, des del major de 468.000 kgs. fins a la rastellera de mínims de 12.000 kgs. Al 1940 es féu una revisió que deixà el cens amb 196 fabricants amb *cupo*; en total 12.150 partides, de 1.000 kgs. de sola o 650 kgs. de cuir sec. La realitat els desenganyaria d'aquests drets reconeguts i només anaren rebent acomptes amb alguna partida que els permetés trampejar la situació de penúria.

Cal dir, a tants anys vista, sense por de la fatídica «Fiscalia de Tasas» pocs o molts cuirs del *cupo* servien en moltes adoberies almenys de camuflament del gènere d'estraperlo que es fabricava, per si algun inspector imprevist es presentava, que era molt sovint.

Una sèrie de dades donaran la mesura de la precària situació.

<i>Producció de sola</i>	<i>Sola servida per autoritzacions</i>
1926 - 7.653.393 kgs.	1940 - 628.567 kgs.
1932 - 9.559.924 kgs.	1941 - 495.451 kgs.
1935 - 6.109.366 kgs.	1942 - 575.777 kgs.

Fabricants i capacitat de fabricació per instal·lacions i potència HP:

1935 - 185	-	11.000 TM
1940 - 154	-	14.000 TM
1942 - 188	-	16.800 TM

L'any que va de 5/39 a 5/40 es resumia amb la producció de 1650 TM que és el 15 per cent de la capacitat de 1935.

Xifres documentades per relacions i ordres examinades per la ponència de la Pell al I Consell Econòmic Sindical, 1966.

5.2 - CONTINUA VIGENT EL SUBSIDI DE MALALTIA.

A pesar de la penúria de treball que es desprèn de les dades anteriors, els fabricants que tenien treballadors els anaven aguantant amb el sistema disposat pel pacte vigent, de repartir-se la feina, però almenys cobraven tres dies. S'esta-

blí, per ordre governativa, un plus de vida cara de 25 per cent del salari; és clar que si es repartia la feina només es cobrava el plus a proporció.

Almenys fins a l'octubre 1939 es cobrava el salari de l'escalat del pacte, però treballant altra vegada 48 hores, perquè aquesta era la llei a Espanya aleshores. Es feren gestions per cobrar la diferència i al mes de desembre s'havia augmentat 1 pta. cada categoria, per tal de cobrar les quatre hores de més que es treballaven.

De manera que els salaris al desembre de 1939 estaven així:

Oficials	10'50	més 25%	= 13 ptes.
Ajudants	9'50	més 25%	= 12 ptes.
Peons	8'50	més 25%	= 12 ptes.

De Valls, Vic, Arenys de Mar i altres poblacions on hi havia adoberies, demanaven informes a Igualada i en prenen la pauta.

El 1940 (Llei de 13-7-40) s'establí el Descans dominical, retribuint per sisenes parts de cada dia treballat. Es cobrava, doncs, treballant o no, almenys tres dies i la meitat del diumenge. El setembre de 1939 el Retir obrer es convertí en Subsidi de Vellesa i Invalidesa (SOVI), millorant-lo bastant. A finals de l'any 1939 també s'estava implantant el Subsidi familiar que ja regia a Espanya des de 1938.

No és necessari detallar dades més modernes, perquè seria massa llarg i ens allunyem del tema, ja que ben prompte s'implantaren les Reglamentacions estatals de treball i s'aboliren de fet totes les particularitats locals.

Una sola cosa, el Subsidi de malaltia, propi de la indústria de la Pell d'Igualada, resistí fins a Abril de 1945, quan fou absorbit per l'assegurança obligatòria de malaltia. Es repartiren les cartilles amb la data inicial de 1-9-44, però el servei efectiu del SOE no es va començar fins a l'abril de 1945.

El curiós va ser que els blanquers d'Igualada cobraven el salari íntegre quan estaven malalts, però l'assegurança obligatòria oficial només pagava el cinquanta per cent. Es protestava perquè es considerava que desapareixia una condició més beneficiosa consolidada. Fins i tot s'elevà consulta a la Direcció General del Treball, la qual contestà resolent contra la petició, ja que considerava que el benefici, comptant globalment el cinquanta per cent de salari i l'assistència sanitària mèdico-farmacèutica, era més avantatjós que el salari íntegre sense l'assistència.

Així s'acabà la vigència del Subsidi de malaltia de la indústria de la Pell d'Igualada, pactat el 27 de maig de 1936, absorbit per l'assegurança oficial obligatòria de malaltia.

6.- CONCLUSIONS.

No pretenc treure unes *conclusions*, con normalment s'extreuen de l'estudi d'una ponència, per fer propostes per a l'actuació posterior d'una entitat determinada.

En certa manera m'agradaria fer ressaltar que haurem pogut examinar la trajectòria d'uns acords a través d'una llarga temporada, accidentada almenys per no qualificar-la pitjor. Els acords es mantingueren com a fruit madur de la voluntat d'ambdues parts manifestada en el pacte col·lectiu, encara que hagués costat els seus afanyes de formular-los; no era una senzilla casualitat. A banda i banda de la taula de negociació, hi seien representants de dos esforçats estaments que han portat el nom d'Igualada amb orgull, han passejat —ben propi el mot tractant-se de sola— la seva bona producció igualadina per tot Espanya i part important de l'estranger, i han sabut mantenir una llarga tradició professional en la història local.

Homes de paraula i acció com són els obrers i patrons de la indústria de la Pell d'Igualada, sabien resoldre els problemes per mitjà del pacte, i el sabien mantenir. En el llibre de Raymond Carr, autor ja esmentat, hispanista indiscutit i certer en els seus judicis sobre la nostra història, es pot llegir una frase terrible i esperançadora al mateix temps, que diu: «Els patrons tenen la classe obrera que es mereixen». Si això és veritat, i volem que la nostra societat treballadora i activa millori, per ella endevinem d'on ha de partir l'impuls a la cadena de transmissió entre els dos pinyons que mouen la indústria. Tots dos estaments haurien de fer el mateix pensament, puix la història continua i la recíproca també és vàlida.

L'altra Conclusió, si fos apropiada com he dit aquesta paraula en aquesta ocasió, és formulada per un paràgraf, que em va colpir molt quan el vaig llegir en la crònica que donava compte de la clausura del curs 1980-81 de l'Aula d'Economia, sobre el tema «Empresa i Llibertat» que tingué lloc a l'Ateneu de Madrid, amb una lliçó de l'economista Pedro Schwartz; deia així: «El sistema basat en la lliure competència, la propietat privada i el compliment dels contractes, i el respecte dels drets humans ha resultat ser un sistema el menys dolent de tots els que ha sofert la Humanitat. La tragèdia del segle XX és que els defensors de les llibertats personals i la democràcia són enemics de les llibertats econòmiques; i els defensors de les llibertats econòmiques —propietat privada i competència o lliure empresa— es mostren molt sovint indiferents davant els drets humans i la democràcia».

És clar que el dilema plantejat hauria de desaparèixer si la societat democràtica ha d'anar endavant, com desitgem tots. Uns i altres hem de respectar les regles de joc —però totes—, malgrat alguna vegada no en sortim directament beneficiats d'antuvi; ja que «com al joc d'escacs, amb regles, les que siguin, sempre hi haurà uns que perdran i uns altres guanyaran; però sense regles (anarquia) no hi hauria joc». És una encertada frase de l'escriptor Joan Sales, amb la qual ens planteja la imprescindible necessitat d'inscriure'ns en la democràcia, marc legal d'un estat de dret, dintre del qual podem lluitar amb les armes legals per defensar els nostres drets personals, si al nostre torn respectem per convicció tots els drets dels altres estaments.

Heus aquí que al final han sortit les conclusions impensadament. Ens cal

donar un repàs el passat per extreure'n les lliçons precises per tal de prevenir el futur; perquè el que és el present, ja no ens és possible variar-lo, puix és ell el que ens domina sense remei. La sort nostra és que el present s'esmuny per moments, i ens hem d'aplicar a obrar amb tota la perfecció possible avui, per tal d'encaminar-nos cap a un futur on els desigs d'una vida millor es puguin acomplir...

M'agradaria cloure el treball amb una frase poètica, per treure la prosaica monotonia del text, si amb paciència m'heu llegit fins aquí. És un sol vers, talment un refrany, que com a conclusió final, ens vol fer adonar que no són les intencions, sinó els fets, el que ens acreditarà en l'avenir:

«Allò que fem és allò que ens revela».

7.- BIBLIOGRAFIA.

- (1) CARNER, ANTONI.- *«L'anarco-sindicalisme a Catalunya»*.- Episodis de història, 151.- R. Dalmau.- Barcelona, 1971.
- (2) CARR, Raymond.- *«ESPAÑA 1808-1939»*.- Ariel.- Barcelona, 1969.
- (3) CONSEJO ECONÓMICO SINDICAL DE LA COMARCA DE IGUALADA, I.- *Documentación* (no publicada) de estudio de la Ponencia de la Industria de la Piel.- CESP de Barcelona, 1966.
- (4) «DIARIO D'IGUALADA».- Núms. 1345/1499.- Igualada, 2 gener/16 juliol, 1936. (les referències successives solament s'indiquen al text amb el mot «DIARI» i la data).
- (5) JORBA I SOLER, Antoni.- *«Agonia d'una ciutat»*.- Igualada, 1982.
- (6) MADARIAGA, Salvador de.- *«ESPAÑA»*.- *Ensayo de historia contemporánea*.- Espasa-Calpe.- Madrid, 1978.- 12ª ed.
- (7) MERCADER, Joan.- *«La ciutat d'Igualada»*.- Enciclopèdia Catalunya, 24.- Ed. Barcino.- Barcelona, 1953.
- (8) O.I.T. *«Las negociaciones colectivas»*.- Ginebra, 1953.
- (9) O.I.T. *«La Seguridad social»*.- Ginebra, 1958.
- (10) O.I.T. *«La situación laboral y sindical en España* (Informe del Grupo de Estudio de)».- Ginebra, 1969.
- (11) PORCEL, Baltasar.- *«La revuelta permanente»*.- Premio Espejo de España.- Ed. Planeta.- Barcelona, 1978.
- (12) THOMAS, Hugh.- *«La guerra civil española»*.- Grijalbo.- Barcelona, 1976.